

SCHOOLLOOPBAANGEVENS

WWZ-LEERLINGEN

Totaalrapport 2001-2002

Ria Timmermans
Mieke Kalee

©KPC Groep
Maart 2003

CB1.03I.0009 (P01962)

Inhoud

1 INLEIDING	3
2 VOOR- EN VROEGSCHOLSE EDUCATIE	6
2.1 Deelname van 0-4 jarigen aan VVE activiteiten	6
2.2 Deelname van 4-5 jarigen aan VVE activiteiten	8
3 SCHOOLLOOPBAANGEGEVENS MET BETREKKING TOT HET PRIMAIR ONDERWIJS	10
3.1 Algemene gegevens	10
3.2 Instroom	12
3.3 Doorstroom	15
3.4 Zorgstatus	15
3.5 Uitstroom	23
4 SCHOOLLOOPBAANGEGEVENS MET BETREKKING TOT HET VOORTGEZET ONDERWIJS	25
4.1 Algemene gegevens	25
4.2 CITO-scores groep 8 basisonderwijs	26
4.3 Instroom	26
4.4 Doorstroom	33
4.5 Zorgstatus	35
4.6 Uitstroom	41
5 SCHOOLLOOPBAANGEGEVENS MET BETREKKING TOT BEROEPSONDERWIJS, EDUCATIE EN HOGER ONDERWIJS	44
5.1 Algemene gegevens	44
5.2 Instroom	45
5.3 Uitstroom	46
6 CONCLUSIES	49
6.1 Voor- en vroegschoolse educatie	49
6.2 Primair onderwijs	49
6.3 Voortgezet onderwijs	51
6.4 Beroepsonderwijs, educatie en hoger onderwijs	54
7 BIJLAGEN	55

1 INLEIDING

In dit rapport wordt verslag gedaan van de schoolloopbaangegevens van woonwagen- en zigeunerkinderen in Nederland over het schooljaar 2001-2002. De gegevens zijn verzameld in het kader van de evaluatie van de projecten Onderwijs aan woonwagen- en zigeunerkinderen. Deze projecten zijn verspreid over het hele land en richten zich op het bevorderen van een optimale deelname van woonwagen- en zigeunerkinderen aan het onderwijs. Daarnaast worden ook schoolloopbaangegevens verzameld over gebieden waar geen projecten (meer) worden uitgevoerd. In dit rapport zijn de gegevens verwerkt van in totaal 27 projectgebieden. In 22 gevallen zijn de gegevens met behulp van het SLS programma aangeleverd. Het betreft de volgende projectgebieden (met tussen haakjes de owwz-projectcode):

- Groningen provincie en Groningen Stad (GRGR);
- Friesland (FRXX);
- Drenthe (DREM);
- Midden IJssel (OVDE);
- Regio Zwolle (OVZW);
- Apeldoorn (GEAP);
- Arnhem (GEAR);
- Nijmegen (GENI);
- Eemland (UTAM);
- Utrecht (UTUT);
- Zuidwest Kennemerland en Haarlem (NOHA);
- Zuid-Holland Zuid (ZUDO);
- Roosendaal (BRRO);
- Land van Heusden en Altena en Breda (BRBR);
- De Kempen (BRKE);
- Helmond (BRHE);
- Eindhoven regio (BREE);
- Eindhoven stad (BRES);
- Noord-Oost Brabant (BROS);
- Midden-Limburg (LIRO);
- Westelijke Mijnstreek (LISI)
- Zuidelijk Zuid-Limburg (LIMA);

De registratie en verwerking van deze gegevens vindt plaats met behulp van dit *Schoolloopbaansysteem*, een programma dat speciaal voor dit doel is ontwikkeld.

Door vijf projectgebieden is een beperkt aantal gegevens via een vragenlijst aangeleverd. Het betreft de gebieden:

- Noord-Kennemerland (NHHE)
- Leiden (ZULE);
- Den Haag (ZUDH);
- Tilburg (BRTI);
- Heerlen (LIHE).

Het schoolloopbaansysteem (SLS) is recentelijk zowel technisch als inhoudelijk vernieuwd. Dit rapport bevat het tweede verslag van de gegevens die met behulp van het nieuwe SLS zijn verzameld. Bij de totstandkoming van het nieuwe SLS is kritisch gekeken naar de bruikbaarheid en het nut van verzamelde gegevens. Een aantal gegevens, waarover voorheen werd gerapporteerd, is niet meer opgenomen omdat ze

weinig relevante informatie bleken te bieden. Het betreft met name gegevens over het opvolgen van het vo advies van de basisschool en de spreiding van het verzuim. Op een groot aantal punten echter, biedt dit rapport meer gegevens dan voorheen. In het onderstaande wordt allereerst beschreven wat de meest belangrijke veranderingen in het nieuwe SLS zijn. Aan het eind van dit hoofdstuk wordt de opbouw van dit rapport besproken.

In het SLS kunnen gegevens worden opgenomen van woonwagen- en zigeunerleerlingen tussen 0 en 23 jaar. Deze leeftijdsgrens is, in vergelijking met de vorige SLS versie (die gegevens bevatte van 4-18 jarige leerlingen), aanzienlijk uitgebreid.

Het toenemende belang dat wordt gehecht aan VVE, en de toenemende aandacht die consulenten besteden aan VVE activiteiten voor woonwagen- en zigeunerleerlingen, hebben ertoe geleid dat in het systeem gegevens kunnen worden opgenomen van 0-4 jarige kinderen.

Ook aan de uitbreiding van SLS voor jongeren tussen 18 en 23 jaar, liggen nieuwe beleidsinzichten ten grondslag. Het voldoen aan de leerplicht wordt niet langer gezien als meest relevant criterium voor het welslagen van een onderwijsloopbaan, maar het behalen van een startkwalificatie. Voor het behalen van een startkwalificatie is de leeftijdsgrens van 23 jaar meer indicatief dan die van 18 jaar.

Om adequate zorg te kunnen verlenen aan risicokinderen, is het van belang te weten op welke terreinen leerlingen extra zorg behoeven. Dit kan binnen het nieuwe SLS worden weergegeven binnen de 'zorgstatus' van leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs. Aan de hand van acht zorgindicatoren wordt in kaart gebracht op welke terreinen (extra) zorg van belang is. Elke zorgindicator duidt een bepaald ontwikkelingsgebied aan en is onderverdeeld in een aantal meer specifieke zorgaspecten per gebied. Per zorgaspect wordt de ernst van de problematiek aangeduid en wordt bovendien genoteerd welke instellingen in welke mate betrokken zijn bij het verlenen van hulp en/ of ondersteuning. In hoofdstukken 3.5 en 4.5 wordt de 'zorgstatus' van leerlingen nader toegelicht en uitgewerkt.

Het SLS rapport is als volgt opgebouwd.

Hoofdstuk twee (Voor- en voerschoolse educatie) bevat gegevens over kinderen die in het verslagjaar niet leerplichtig waren en (nog) niet deelnamen aan primair onderwijs. In hoofdstuk drie vervolgens, worden de schoolloopbaangegevens beschreven van woonwagen- en zigeunerleerlingen in het primair onderwijs. Na de presentatie van een aantal algemene gegevens, wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan de instroom van leerlingen in het primair onderwijs, hun doorstroom, hun zorgstatus en de (tussentijdse) uitstroom van woonwagen- en zigeunerleerlingen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen jongens en meisjes en tussen kinderen die Nederlands spreken (woonwagenkinderen) en kinderen die een Romani-taal spreken (Sinti en Roma (zigeunerleerlingen)). Onder de thuistaal 'Nederlands' vallen ook de kinderen die een Bargoens dialect spreken.

In hoofdstuk vier komen dezelfde onderwerpen aan bod, maar dan met betrekking tot het voortgezet onderwijs.

Hoofdstuk vijf bevat een aantal gegevens over het beroepsonderwijs, volwasseneneducatie en hoger onderwijs.

Een samenvatting van de meest belangrijke conclusies van het rapport tenslotte wordt gegeven in hoofdstuk zes.

2 VOOR- EN VROEGSCHOOISE EDUCATIE

De consultants hebben de mogelijkheid om bepaalde gegevens niet in te vullen, als ze niet over de benodigde informatie beschikken. Daardoor ontbreken bepaalde gegevens van sommige leerlingen. Bij alle tabellen en grafieken wordt het totaal aantal leerlingen genoemd waarop de gegevens betrekking hebben.

2.1 Deelname van 0-4 jarigen aan VVE activiteiten

In het SLS zijn gegevens opgenomen van 171 kinderen tussen 0 en 4 jaar. Het betreft 87 jongens en 84 meisjes en 114 Nederlands sprekende kinderen en 57 kinderen die een Romani taal spreken. Voor 126 van deze kinderen (74%) is aangegeven dat zij deelnemen aan VVE activiteiten.

In tabel 2.1 is weergegeven aan welke VVE activiteiten deze kinderen deelnemen. De gegevens zijn uitgesplitst naar sexe. Van 21 jongens en van 22 meisjes is onbekend aan welke activiteit zij deelnemen. Een overzicht van de aantallen kinderen die deelnemen aan VVE activiteiten per projectgebied is opgenomen in bijlage 1.

Tabel 2.1: VVE activiteiten waaraan 0-4 jarigen deelnemen, uitgesplitst naar sexe

Type VVE	Jongens	Meisjes
Crèche/peuterspeelzaal (cre/psz)	31	33
Kinderdagverblijf (kdv)	1	1
Speelleeractiviteit (sla)	2	2
Taalstimuleringsactiviteit (tsa)	0	0
Opvoedingsondersteunend programma (oop)	6	7
Ander voorschools project (avp)	21	22
Totaal	61	65

Van alle jongens van 0 – 4 jaar neemt 70% deel aan VVE activiteiten, van alle meisjes 77%. Uit de tabel blijkt dat de meeste van deze kinderen naar een crèche/peuterspeelzaal gaan. Dit geldt zowel voor de jongens (51%) als voor de meisjes (51%).

In tabel 2.2 zijn de deelnamegegevens aan VVE activiteiten uitgesplitst naar kinderen die Nederlands spreken en kinderen die een Romani-taal spreken.

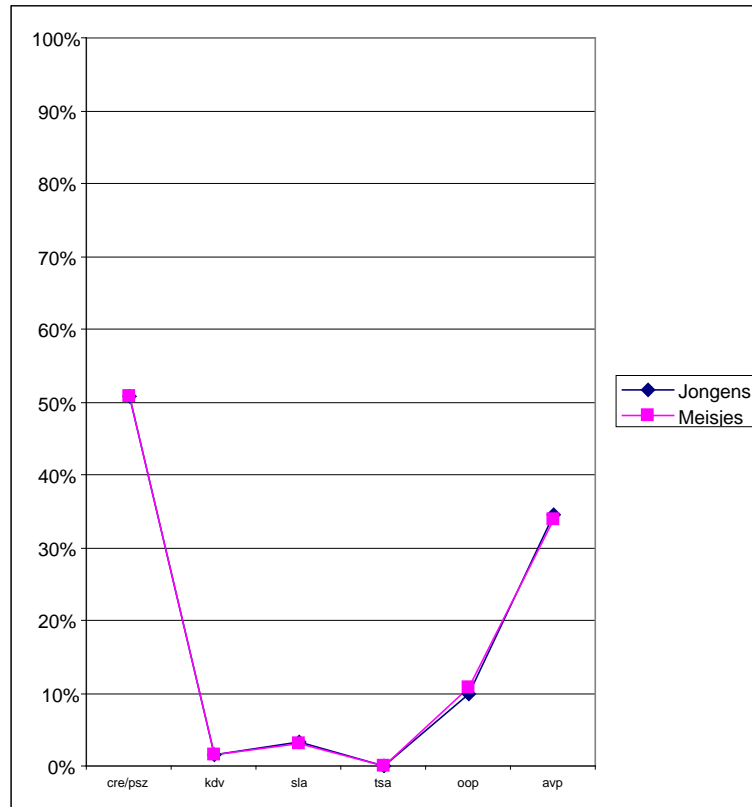
Tabel 2.2: VVE activiteiten waaraan 0-4 jarigen deelnemen, uitgesplitst naar herkomst

Type VVE	Nederlands (WW)	Romani (RSZ)
Crèche/peuterspeelzaal (cre/psz)	60	4
Kinderdagverblijf (kdv)	2	0
Speelleeractiviteit (sla)	2	2
Taalstimuleringsactiviteit (tsa)	0	0
Opvoedingsondersteunend programma (oop)	6	7
Ander voorschools project (avp)	11	32
Totaal	81	45

Van alle Nederlands sprekende kinderen van 0 – 4 jaar neemt 71% deel aan VVE activiteiten, van alle Romani sprekende kinderen van 0 – 4 jaar 79%. Uit deze tabel blijkt derhalve, dat, voor zover dit bekend is, Romani sprekende kinderen relatief vaker deelnemen aan VVE activiteiten dan Nederlands sprekende kinderen. De meeste

Nederlands sprekende kinderen gaan naar een crèche/peuterspeelzaal . Van de Romani sprekende kinderen nemen 32 leerlingen deel aan een ander voorschools project.

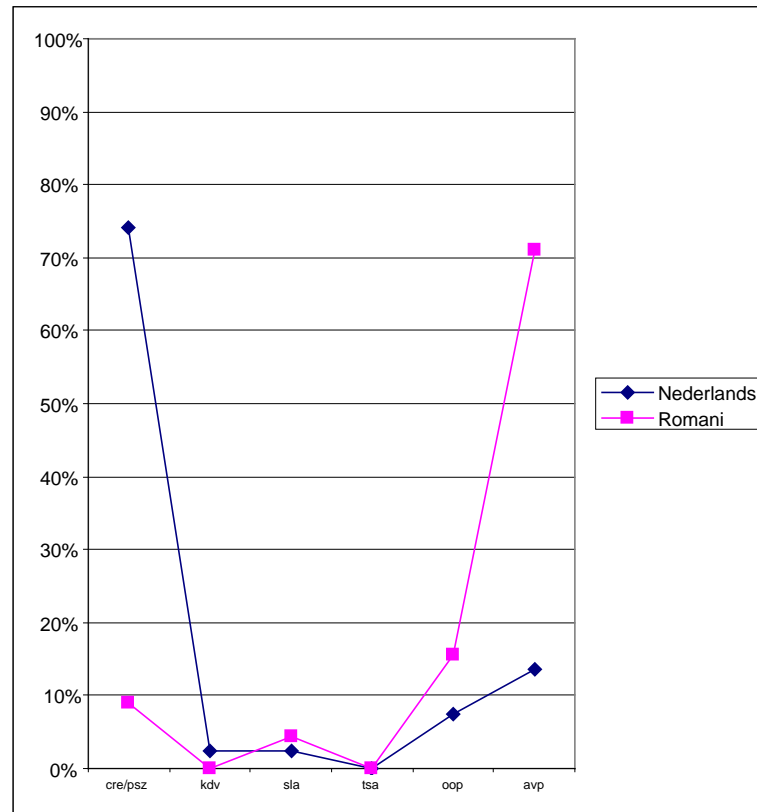
In figuur 2.1 is per type VVE aangegeven welk percentage jongens en meisjes (van alle kinderen die deelnemen aan VVE) hieraan deelneemt.

Figuur 2.1: Percentage van de jongens en meisjes dat heeft deelgenomen aan de verschillende type VVE.

Uit de figuur blijkt dat 51% van zowel de meisjes als de jongens naar een crèche/peuterspeelzaal gaat. Aan de opvoedingsondersteunende programma's wordt door 11% van de meisjes en 10% van de jongens deelgenomen. Verder blijkt uit de tabel dat ongeveer 33% van de kinderen aan een ander voorschools project deelneemt.

De volgende figuur geeft weer welk percentage Nederlands en Romani sprekende kinderen (van alle kinderen die deelnemen aan VVE) deelneemt aan de verschillende VVE activiteiten.

Figuur 2.2: Percentage van de Nederlands en Romani sprekende kinderen dat heeft deelgenomen aan de verschillende type VVE.

Opvallend is dat 74% van de Nederlands sprekende kinderen die deelnemen aan VVE activiteiten, naar een crèche/peuterspeelzaal gaat, tegenover 9% van de Romani sprekende kinderen. Daartegenover nemen Romani sprekende kinderen relatief vaker deel aan een opvoedingsondersteunend programma (16%) dan Nederlands sprekende kinderen (7%). Verder blijkt dat 71% van de Romani sprekende kinderen en 14% van de Nederlands sprekende kinderen deelneemt aan een ander voorschools project.

Uit deze gegevens blijkt, dat het voor het merendeel van de Nederlands sprekende ouders vanzelfsprekend lijkt, dat hun kinderen deelnemen aan reguliere vve activiteiten. Voor Romani sprekende ouders is deelname aan reguliere vve activiteiten nog niet vanzelfsprekend. Het ziet er naar uit, dat in de ondersteuning veel wordt geïnvesteerd om ook deze kinderen aan een vorm van vve te laten deelnemen. Dit is dan vooral op maat gesneden ('ander voorschools project') en/of direct gericht op opvoedingsondersteunende activiteiten. In het verleden heeft deze trend zich ook voorgedaan bij woonwagenkinderen. Voor deze groep lijkt de deelname aan reguliere vve activiteiten steeds meer geaccepteerd.

2.2 Deelname van 4-5 jarigen aan VVE activiteiten

Kinderen kunnen op 4-jarige leeftijd instromen in het primair onderwijs. Ze zijn echter pas vanaf hun vijfde jaar leerplichtig. In het schooljaar 2001-2002 namen 20 kinderen tussen de 4 en 5 jaar niet deel aan het primair onderwijs. Twaalf van deze kinderen (60%) namen wel deel aan VVE activiteiten.

In tabel 2.3 is weergegeven aan welke VVE activiteiten deze kinderen deelnamen. De gegevens zijn uitgesplitst naar sexe.

Tabel 2.3: VVE activiteiten waaraan 4-5 jarigen deelnemen, uitgesplitst naar sexe

Type VVE	Jongens	Meisjes
Crèche/peuterspeelzaal (cre/psz)	5	1
Kinderdagverblijf (kdv)	1	0
Speelleeractiviteit (sla)	0	1
Taalstimuleringsactiviteit (tsa)	1	0
Opvoedingsondersteunend programma (oop)	2	1
Ander voorschools project (avp)	0	0
Totaal	9	3

Uit de tabel blijkt dat negen jongens en drie meisjes tussen de 4 en de 5 jaar hebben deelgenomen aan VVE activiteiten. De helft (5 jongens en 1 meisje) gingen naar de crèche.

In tabel 2.4 zijn de deelnamegegevens van 4-5jarigen aan VVE activiteiten uitgesplitst naar kinderen die Nederlands spreken en kinderen die een Romani-taal spreken.

Tabel 2.4: VVE activiteiten waaraan 4-5 jarigen deelnemen, uitgesplitst naar herkomst

Type VVE	Nederlands (WW)	Romani (RSZ)
Crèche/peuterspeelzaal (cre/psz)	6	0
Kinderdagverblijf (kdv)	1	0
Speelleeractiviteit (sla)	0	1
Taalstimuleringsactiviteit (tsa)	1	0
Opvoedingsondersteunend programma (oop)	2	0
Totaal	11	1

Elf Nederlands sprekende kinderen tussen de 4 en 5 jaar hebben deelgenomen aan VVE activiteiten, tegenover 1 Romani sprekend kind.

Daarnaast zijn er in de loop van het schooljaar 35 leerlingen naar het primair onderwijs gegaan. De gegevens van deze leerlingen zijn opgenomen in de tabellen van het primair onderwijs. Van hen zijn er 34 naar het regulier basisonderwijs gegaan en 1 naar het speciaal onderwijs.

In totaal vijf van deze kinderen (14%) hebben deelgenomen aan VVE activiteiten: deze kinderen gingen alle vijf naar een crèche/peuterspeelzaal.

Het aantal 4 – 5 jarige kinderen (20) dat niet deelneemt aan primair onderwijs is groot. Het niet deelnemen aan primair onderwijs op deze leeftijd maakt de kans groot dat zij het onderwijs binnenkomen met een nog grotere achterstand dan vele andere woonwagen- en zigeunerkinderen. Deze achterstand zal in vele gevallen niet gemakkelijk in te lopen zijn. Voor bijna de helft van deze kinderen (8) zal dit in nog sterkere mate gelden, omdat zij op 4/5 jarige leeftijd noch aan primair onderwijs deelnemen, noch aan vve activiteiten.

3 SCHOOLLOOPBAANGEGEVENS MET BETREKKING TOT HET PRIMAIR ONDERWIJS

De consulenten hebben de mogelijkheid om bepaalde gegevens niet in te vullen, als ze niet over de benodigde informatie beschikken. Daardoor ontbreken bepaalde gegevens van sommige leerlingen. Bij alle tabellen en grafieken wordt het totaal aantal leerlingen genoemd waarop de gegevens betrekking hebben.

3.1 Algemene gegevens

In de projectgebieden waarover gegevens bekend zijn, hebben in schooljaar 2001-2002 in totaal 2.818 woonwagen- en zigeunerleerlingen primair onderwijs gevolgd (of zouden dit gezien hun leeftijd moeten volgen). Het betreft 1.336 jongens (47,4%) en 1.215 meisjes (43,1%). Van 267 leerlingen (9,5%) is de sexe onbekend.

Uitgesplitst naar herkomst hebben de gegevens betrekking op 1.982 Nederlands sprekende kinderen (70,3%) en 569 kinderen die een Romani taal spreken (20,2%). Van 267 leerlingen (9,5%) is de taal onbekend.

In tabel 3.1 is de woonsituatie van de PO leerlingen weergegeven. De woonsituatie is bekend van 2.345 leerlingen (van 473 leerlingen is de woonsituatie onbekend).

Tabel 3.1: Verdeling van de PO-leerlingen naar woonsituatie

Woonsituatie	Aantal leerlingen
Woonwagen	1.677
Huis	662
Woonboot	6
Opvangverblijf	0
Geen vaste woon- of verblijfplaats	0
Onbekend	473
Totaal	2.818

Uit deze tabel blijkt dat de meeste leerlingen waarvan de woonsituatie bekend is, in een woonwagen wonen (72%). Ruim een kwart (28%) woont in een huis.

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de leerlingen uit het primair onderwijs naar leerlinggewicht. Van 354 leerlingen is het leerlinggewicht onbekend.

Tabel 3.2: Verdeling van de PO-leerlingen naar leerlinggewicht

leerlinggewicht	Aantal leerlingen
0	398
.25	5
.4	2
.7	2028
.9	31
Onbekend	354
Totaal	2818

Uit deze tabel blijkt dat slechts een deel van de doelgroepkinderen wordt geregistreerd als .7 leerling. Daarvoor zijn verschillende verklaringen. Ten eerste krijgen kinderen op SBO - scholen geen leerlinggewicht toegekend. Ten tweede voldoen niet alle leerlingen aan de criteria om het .7 gewicht toegekend te krijgen. Zo kan het voorkomen dat de problematiek van deze bevolkingsgroep wel van toepassing is op een leerling, maar het

gewicht niet wordt toegekend omdat bijvoorbeeld zijn ouders bij zijn geboorte al in een huis woonden, en niet in een wagen. In een enkel geval is bekend, dat scholen niet registreren omdat registratie geen gevolgen voor de bekostiging heeft. Het aantal doelgroepkinderen is in die situatie te gering om voor extra middelen in aanmerking te komen. Het rijk hanteert immers een drempel bij de toekenning van faciliteiten. In een aantal andere gevallen wensen de ouders van de kinderen niet als woonwageneigenaar te worden geregistreerd. De 31 leerlingen die het .9 gewicht toegekend hebben gekregen zijn waarschijnlijk Sinti of Roma leerlingen, die in een aantal gevallen als allochtone leerlingen worden beschouwd.

Uit onderzoek blijkt dat de vooropleiding van de ouder(s)/verzorger(s) een betrouwbare voorspeller is voor de schoolloopbaan van een leerling. In tabel 3.3 is weergegeven wat de hoogst genoten opleiding is van (een van de) ouder(s)/verzorger(s). Het betreft de opleiding waarmee een begin is gemaakt. De ouder(s)/verzorger(s) kunnen deze opleiding voortijdig of ongediplomeerd verlaten hebben. De opleiding van de ouders is bekend van 335 leerlingen (van 2.483 leerlingen is de opleiding van de ouders onbekend).

Tabel 3.3: Verdeling van de PO-leerlingen naar opleiding ouder(s)/verzorger(s)

Opleiding	Aantal leerlingen
Geen	27
Basisonderwijs	216
Vbo	87
Avo	2
(K)mbo	0
Ve/bbo	3
Hbo/wo	0
Onbekend	2.483
Totaal	2.818

Uit deze tabel blijkt dat van 65% van de leerlingen waarvan de opleiding van de ouders bekend is, de hoogst genoten opleiding basisonderwijs is. 8% van de ouders heeft geen enkele opleiding genoten.

3.2 Instroom

In tabel 3.4 is vermeld hoeveel leerlingen in de PO leeftijd op een reguliere basisschool zitten, hoeveel speciaal onderwijs volgen, hoeveel geen onderwijs volgen en van hoeveel leerlingen dit niet bekend is. De gegevens zijn uitgesplitst naar sekse (van 267 leerlingen is de sekse onbekend). Een overzicht van de aantallen leerlingen in het regulier en speciaal onderwijs per project is opgenomen in bijlage 2.

Tabel 3.4: Aantal jongens en meisjes dat in 2001-2002 regulier basisonderwijs, speciaal onderwijs of geen onderwijs/onbekend heeft gevolgd (totaal: 2.551 leerlingen)

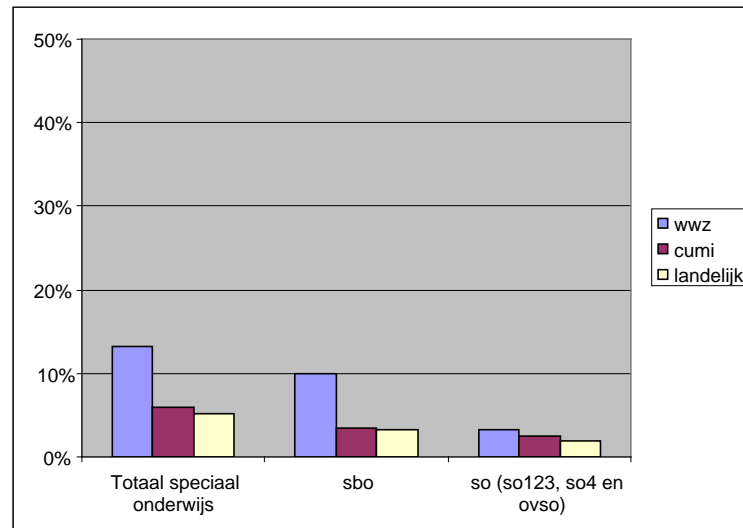
Type onderwijs	Jongens	Meisjes	Totaal	Totaal
	N	N	N	%
Regulier basisonderwijs	1.100	1.098	2.198	86,2%
Speciaal onderwijs:				
- sbo	163	92	255	10,0%
- so 123	30	13	43	1,7%
- so 4	34	6	40	1,6%
- overig speciaal onderwijs	1	0	1	0,0%
Totaal speciaal onderwijs	228	111	339	13,3%
Onbekend	8	6	14	0,5%
Totaal N	1.336	1.215	2.551	
Totaal %	52,4%	47,6		100%

Van de 2.551 leerlingen hebben in schooljaar 2001-2002 2.198 leerlingen deelgenomen aan regulier basisonderwijs (86%) en 339 leerlingen zaten in het speciaal onderwijs (13%). Van de leerlingen in het speciaal onderwijs zat drie kwart (75%) op een speciale school voor basisonderwijs (sbo).

Daarnaast is van 14 leerlingen niet bekend welk type onderwijs zij volgen. Het betreft acht jongens en zes meisjes. Deze leerlingen komen uit zeven verschillende projectgebieden.

Van de 267 leerlingen waarvan de sexe onbekend is zitten 239 leerlingen in het reguliere basisonderwijs en volgen 28 leerlingen speciaal onderwijs.

In figuur 3.1 staan ter vergelijking de deelnamepercentages aan speciaal onderwijs weergegeven van respectievelijk de woonwagen- en zigeunerleerlingen in Nederland, cumi-leerlingen in Nederland en alle leerlingen in Nederland.

Figuur 3.1: Percentage van de woonwagen- en zigeunerleerlingen dat heeft deelgenomen aan een vorm van speciaal onderwijs vergeleken met het percentage cumi-leerlingen en het landelijk gemiddelde.

Van *alle leerlingen* in het primair onderwijs in Nederland heeft in 2001-2002 5,1% speciaal onderwijs gevolgd. Het percentage van de leerlingen dat onderwijs op een

speciale school voor basisonderwijs (sbo) heeft gevolgd, bedraagt in Nederland 3,2%. De overige 1,9% van de leerlingen heeft een andere vorm van speciaal onderwijs gevolgd¹. Voor cumi-leerlingen bedragen deze percentages respectievelijk 5,9% (totaal), 3,5% (sbo) en 2,4% (overig so).

Van de woonwagen- en zigeunerleerlingen heeft 13,3% speciaal onderwijs gevolgd: 10,0% van alle woonwagen- en zigeunerleerlingen die speciaal onderwijs volgden, nam deel aan onderwijs op een speciale school voor basisonderwijs en 3,3% heeft een andere vorm van speciaal onderwijs gevolgd. Relatief meer jongens dan meisjes hebben aan het speciaal onderwijs deelgenomen, namelijk 17% van de jongens en 9% van de meisjes. Tussen 1995-1996 en 1997-1998 steeg het deelnamepercentage van woonwagen- en zigeunerleerlingen aan het speciaal onderwijs steeds met 1%; in 1995-1996 nam 14% deel; in 1996-1997 15% en in 1997-1998 nam 16% van alle woonwagen- en zigeunerleerlingen deel aan het speciaal onderwijs. In 1998-1999 is het deelnamepercentage met 1% afgenomen tot 15%. In 1999-2000 is het deelnamepercentage wederom enigszins gedaald (tot 14,5%). In 2000-2001 is het deelnamepercentage nagenoeg gelijk gebleven: 14,4%. In 2001-2002 is het deelnamepercentage weer verder afgenomen naar 13,3%.

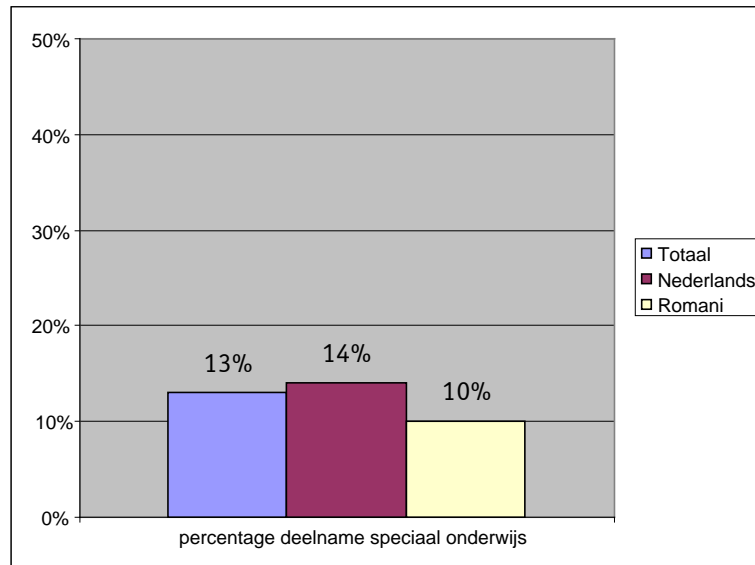
In tabel 3.5 is het aantal leerlingen aangegeven dat in 2001-2002 regulier onderwijs, speciaal onderwijs of geen onderwijs heeft gevolgd of waarvan het type onderwijs onbekend is. Dit aantal leerlingen is uitgesplitst naar leerlingen die Nederlands spreken en leerlingen die een Romani-taal spreken (van 267 leerlingen is de thuistaal onbekend).

Tabel 3.5: Aantal leerlingen met als thuistaal Nederlands of een Romani-taal dat regulier onderwijs, speciaal onderwijs of geen onderwijs/onbekend heeft gevolgd (totaal: 2.551 leerlingen)

Type onderwijs	Nederlands	Romani	Totaal	Totaal
	N	N	N	%
Regulier basisonderwijs	1.690	508	2.198	86,2%
Speciaal onderwijs:				
- sbo	215	40	255	10,0%
- so 123	33	10	43	1,7%
- so 4	33	7	40	1,6%
- overig speciaal onderwijs	1	0	1	0,0%
Totaal speciaal onderwijs	282	57	339	13,3%
Onbekend	10	4	14	0,5%
Totaal N	1.982	569	2.551	
Totaal %	77,7%	22,3%		100%

Aan het primair onderwijs hebben in totaal 1.690 leerlingen deelgenomen die Nederlands spreken en 508 leerlingen die een Romani-taal spreken. Het percentage leerlingen dat een Romani-taal spreekt bedraagt 22%.

In figuur 3.2 kan worden afgelezen hoeveel procent van de Nederlands-sprekende leerlingen en van de Romani-sprekende leerlingen speciaal onderwijs heeft gevolgd.

Figuur 3.2: Percentage van de Romani-sprekende leerlingen en Nederlands-sprekende leerlingen dat heeft deelgenomen aan een vorm van speciaal onderwijs (totaal: 339 leerlingen).

Romani-sprekende leerlingen gaan relatief minder vaak naar het speciaal onderwijs. Van de leerlingen die Nederlands spreken heeft 14% het speciaal onderwijs bezocht; van de leerlingen die Romani spreken 10%. Het percentage van Romani-sprekende leerlingen dat deelneemt aan speciaal onderwijs is 1% hoger dan in het vorig schooljaar. Het percentage Nederlands-sprekende leerlingen dat deelneemt aan speciaal onderwijs is dit schooljaar 2% lager dan in het vorige schooljaar.

3.3 Doorstroom

3.3.1 Vertraging

Wanneer alles naar wens verloopt doorlopen leerlingen in acht jaar het primair onderwijs. Leerlingen kunnen echter vertraging oplopen als ze blijven zitten. In tabel 3.6 is aangegeven hoeveel woonwagen- en zigeunerleerlingen in schooljaar 2001-2002 in hetzelfde leerjaar zitten als het schooljaar daarvoor.

Bij leerlingen die voor het tweede jaar in groep 1 zitten, kan niet worden gesproken van 'zittenblijven'. Daarom zijn deze leerlingen niet meegenomen bij het berekenen van het totaal en het percentage.

Tabel 3.6: Aantal woonwagen- en zigeunerleerlingen dat is blijven zitten: hetzelfde leerjaar in 2001-2002 als het schooljaar daarvoor (totaal: 2.214 leerlingen)

Aantal leerlingen per groep	Overgegaan	Blijven zitten
	N	N
Groep 1	234	46
Groep 2	240	45
Groep 3	273	36
Groep 4	269	24
Groep 5	290	9
Groep 6	269	3
Groep 7	246	6
Groep 8	218	6
Totaal (groep 2 t/m 8)	1.805	129

In totaal zijn 129 leerlingen blijven zitten. Dit is 6,7% van het totaal aantal leerlingen. Ten opzichte van vorig schooljaar is het aantal zittenblijvers met bijna 1% (0,9%) gestegen. De afgelopen jaren was juist een daling van het aantal zittenblijvers te zien. De meeste doublures (66%) vinden plaats in de laagste groepen (groepen 2,3 en 4).

3.4 Zorgstatus

Om adequate zorg te kunnen verlenen aan risicokinderen, is het van belang te weten op welke terreinen leerlingen extra zorg behoeven. Aan de hand van acht zorgindicatoren wordt per leerling in kaart gebracht op welke terreinen (extra) zorg van belang is. Elke zorgindicator duidt een bepaald ontwikkelingsgebied aan en is onderverdeeld in een aantal meer specifieke zorgaspecten per gebied. Per zorgaspect wordt de ernst van de problematiek aangeduid en wordt bovendien genoteerd welke instellingen in welke mate betrokken zijn bij het verlenen van hulp en/ of ondersteuning. In deze paragraaf wordt op het niveau van de zorgindicatoren verslag gedaan van de zorgstatus van woonwagen- en zigeunerleerlingen.

Aan de eerste zorgindicator 'verzuim' wordt aandacht besteed in 3.4.1. De overige zorgindicatoren komen aan de orde in 3.4.2. Het betreft de volgende indicatoren:

- Cognitieve problemen;
- Fysieke-/ gezondheidsproblemen;
- Gedragsproblemen;
- Gezinsproblemen;
- Psychische problemen;
- Sociaal-emotionele problemen;
- Problemen ten aanzien van de werkhouding.

3.4.1 Verzuim

In tabel 3.7 is vermeld hoeveel schooldagen per maand de woonwagen- en zigeunerleerlingen doorgaans hebben gemist in 2001-2002. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen jongens en meisjes.

Het verzuim is aangegeven voor 442 jongens en meisjes². Dit is slechts 17% van het totaal aantal jongens en meisjes (namelijk 2.551).

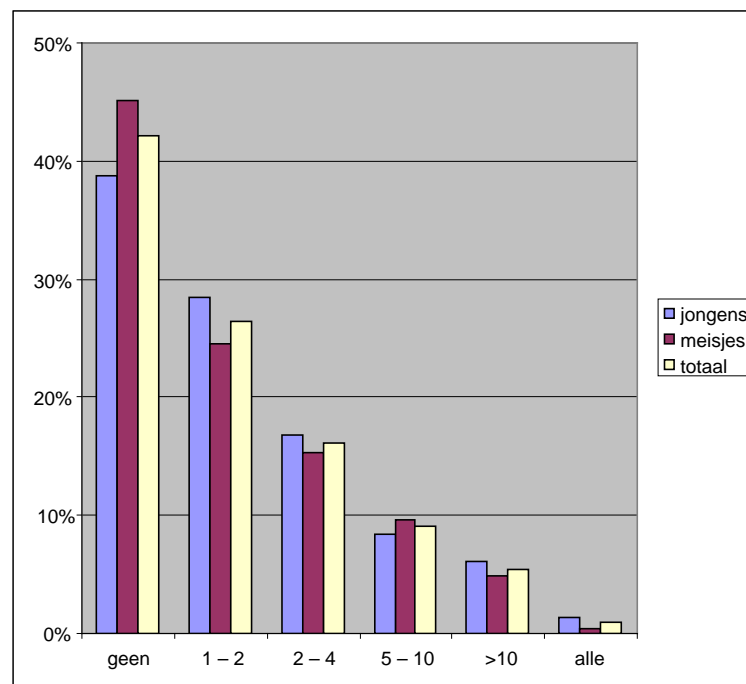
² Verzuimgegevens zijn geregistreerd door 16 projecten. Per project varieert het percentage leerlingen waarvoor deze gegevens zijn opgenomen. De gepresenteerde gegevens mogen dus niet zonder meer als representatief voor de totale groep worden beschouwd.

Tabel 3.7: Gemiddeld aantal dagen per maand dat jongens en meisjes hebben verzuimd (totaal: 442 leerlingen)

Aantal dagen per maand	Jongens	Meisjes	Totaal
	N	N	N
Geen verzuim	83	103	186
1 – 2 dagen per maand	61	56	117
2 – 4 dagen per maand	36	35	71
5 – 10 dagen per maand	18	22	40
Meer dan 10 dagen per maand	13	11	24
Alle dagen	3	1	4
Totaal	214	228	442

In totaal zijn van 442 leerlingen verzuimgegevens bekend. Van hen hebben 186 leerlingen totaal niet verzuimd.

In figuur 3.3 kan afgelezen worden hoeveel procent van de woonwagen- en zigeunerleerlingen (jongens en meisjes) hebben verzuimd.

Figuur 3.3: Percentage leerlingen (jongens en meisjes) dat een bepaald aantal dagen per maand heeft verzuimd.

Van alle leerlingen heeft 42% niet verzuimd. Verder heeft ruim een kwart van de leerlingen 1 tot 2 dagen per maand verzuimd en 16% 2 tot 4 dagen. Bijna 10% heeft 5 tot 10 dagen verzuimd en ruim 5% verzuimde meer dan 10 dagen. Van alle leerlingen heeft 1% alle dagen verzuimd. Het betreft drie jongens en één meisje. Zowel jongens als meisjes verzuimen het onderwijs gemiddeld het vaakst tussen de 1 en 2 dagen.

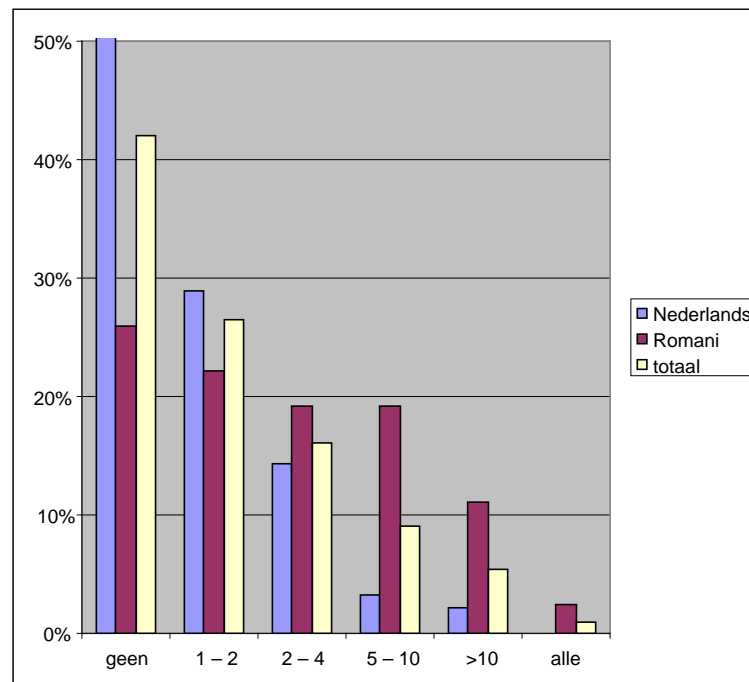
In tabel 3.8 is aangegeven hoeveel schooldagen per maand gemiddeld verzuimd zijn door leerlingen die Nederlands spreken en door leerlingen die een Romani-taal spreken.

Tabel 3.8: Gemiddeld aantal dagen per maand dat Nederlands-sprekende leerlingen en Romani-sprekende leerlingen hebben verzuimd (totaal: 442 leerlingen)

Aantal dagen per maand	Nederlands	Romani	Totaal
	N	N	N
Geen verzuim	144	42	186
1 – 2 dagen per maand	81	36	117
2 – 4 dagen per maand	40	31	71
5 – 10 dagen per maand	9	31	40
Meer dan 10 dagen per maand	6	18	24
Alle dagen	0	4	4
Totaal	280	162	442

In figuur 3.4 kan afgelezen worden hoeveel procent van de leerlingen (Nederlands en Romani-sprekend) heeft verzuimd.

Overigens is opvallend, dat de verzuimregistratie naar verhouding vaker wordt bijgehouden voor Romani sprekende leerlingen dan voor Nederlands sprekende leerlingen. Van alle deelnamecijfers die bekend zijn, betreft het in totaal 78% Nederlands sprekende leerlingen en 22% Romani sprekende leerlingen. Bij de verzuimgegevens ligt deze verhouding anders: het betreft 63% Nederlands sprekende leerlingen en 37% Romani sprekende leerlingen.

Figuur 3.4: Percentage leerlingen (Nederlands-sprekend en Romani-sprekend) dat een bepaald aantal dagen per maand heeft verzuimd.

Leerlingen die Nederlands spreken hebben gemiddeld minder dagen per maand verzuimd dan leerlingen die een Romani-taal spreken. Van de Nederlands sprekende leerlingen verzuimt 51% het onderwijs niet, versus 26% van de Romani-sprekende leerlingen. Ook het ernstige verzuim (meer dan 10 dagen per maand en alle dagen) komt veelvuldiger voor bij Romani-sprekende leerlingen (14%) dan bij Nederlands sprekende leerlingen

(2%). Tot slot verzuimt geen enkele Nederlands sprekende leerling het onderwijs alle dagen; bij de Romani sprekende leerlingen is dat 2,5%.

Als woonwagen- en zigeunerleerlingen een aantal schooldagen missen kan dit geoorloofd of ongeoorloofd verzuim zijn.

Het is mogelijk dat leerlingen die vaak hebben verzuimd daar een andere reden voor hebben dan leerlingen die niet zo vaak hebben verzuimd. In tabel 3.9 is af te lezen in hoeverre leerlingen die frequent hebben verzuimd ziek zijn, een andere geoorloofde reden hebben, dan wel ongeoorloofd schooldagen missen.

De reden van verzuim is bekend voor alle leerlingen (256) waarvan in tabel 3.7 is aangegeven dat ze het onderwijs in enige mate hebben verzuimd.

Tabel 3.9: Gemiddeld aantal dagen per maand dat leerlingen hebben verzuimd afgezet tegen de reden van verzuim (totaal: 256 leerlingen)

Aantal dagen per maand	Ziekte	Geoorloofd	Ongeoorloofd
	N	N	N
1-2 dagen per maand	85	4	9
2-4 dagen per maand	40	5	16
5-10 dagen per maand	11	1	24
Meer dan 10 dagen per maand	6	2	13
Alle dagen	0	0	4
Totaal	159	14	83

Ziekteverzuim komt het meest voor bij leerlingen die het onderwijs 4 dagen of minder per maand hebben verzuimd. Ongeoorloofd verzuim komt het vaakst voor bij leerlingen die het onderwijs 5-10 dagen per maand verzuimen, en is de reden van verzuim voor alle leerlingen die het onderwijs alle dagen verzuimen.

3.4.2 Overige zorgindicatoren

Naast verzuim doen zich andere risicofactoren voor die de schoolloopbaan van woonwagen- en zigeunerkinderen kunnen beïnvloeden.

Tabel 3.10 geeft voor jongens en meisjes aan hoe vaak een bepaalde zorgindicator is signaleerd, en wat de status (of ernst) van het probleem is (1=signaleerd: vormt nog geen probleem; 2=in lichte mate aanwezig: binnen de groep/klas op te vangen; 3=problematisch: extra aandacht binnen de school is nodig; 4=ernstig: externe hulp moet worden ingeschakeld op school; 5=zeer ernstig: niet binnen de school op te lossen)³.

Tabel 3.10: Relatie zorgindicatoren met status probleem, uitgesplitst naar sexe (totaal: 179 leerlingen)

	Aantal keren dat status van het probleem voorkomt									
	1		2		3		4		5	
	j	m	j	m	j	m	j	m	j	m
Cognitief probleem	4	4	10	22	21	25	2	4	5	6
Fysiek/gezondheidsprobleem	-	-	2	1	2	1	-	1	1	-
Gedragsprobleem	-	1	1	5	7	-	-	-	1	-
Gezinsprobleem	3	1	-	4	-	2	-	1	5	1
Psychische probleem	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Sociaal-emotioneel probleem	-	2	3	5	1	3	1	-	1	1
Probleem werkhouding	-	3	3	6	1	3	-	-	-	1
Totaal (179)	7	11	19	43	33	34	3	6	14	9

Uit deze tabel blijkt, dat vooral cognitieve problemen (58%) worden gesignaleerd. Daarnaast worden ook gezinsproblemen (9,5%), sociaal-emotionele problemen (9,5%) en problemen met betrekking tot de werkhouding (9,5%) relatief vaak genoemd. Het vaakst worden risicofactoren vermeld die dusdanig problematisch zijn, dat extra aandacht binnen de school nodig is (status 3). Van alle gesignaleerde risicofactoren heeft 37% deze status meegekregen. 18% van de gesignaleerde risicofactoren zijn ernstiger (status 4 of 5) en 45% is minder ernstig (status 1 of 2).

56% van de jongens en 59% van de meisjes heeft cognitieve problemen. Meisjes hebben relatief vaker in lichte mate cognitieve problemen, die in de groep kunnen worden opgelost (status 2) dan jongens.

In tabel 3.11 is de relatie tussen de zorgindicatoren en de status van het probleem weergegeven voor kinderen die Nederlands spreken en kinderen die een Romani taal spreken.

Tabel 3.11: Relatie zorgindicatoren met status probleem, uitgesplitst naar herkomst (totaal: 179 leerlingen)

	Aantal keren dat status van het probleem voorkomt									
	1		2		3		4		5	
	ww	rsz	ww	rsz	ww	rsz	ww	rsz	ww	rsz
Cognitief probleem	5	3	26	6	19	27	3	3	2	9
Fysiek/gezondheidsprobleem	-	-	3	-	3	-	-	1	1	-
Gedragsprobleem	1	-	6	-	6	1	-	-	-	1
Gezinsproblemen	1	3	4	-	2	-	-	1	-	6
Psychische probleem	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Sociaal-emotioneel probleem	2	-	8	-	3	1	1	-	2	-
Probleem werkhouding	2	1	7	2	2	2	-	-	-	1
Totaal (179)	11	7	54	8	36	31	4	5	5	18

Uit deze tabel blijkt, dat voor Nederlands sprekende leerlingen bijna de helft van de gesignaleerde problemen (49%) status 2 (in lichte mate aanwezig; binnen de groep op te vangen) heeft meegekregen en dat 33% status 3 (problematisch: extra aandacht binnen de school is nodig) heeft meegekregen.

Voor Romani sprekende leerlingen geldt, dat 45% van de gesignaleerde problemen status 3 heeft. Bovendien heeft een derde (33%) van de gesignaleerde problemen van

Romani sprekende leerlingen een nog hogere status (4 of 5). Dit is consistent met de overall trend die kan worden waargenomen.

Overigens zien we in deze gegevens (net als bij verzuim) een relatieve oververtegenwoordiging van Romani sprekende leerlingen bij het invullen van de zorgstatus. De gegevens betreffen 61% Nederlands sprekende en 39% Romani sprekende leerlingen (versus 78% en 22% in de totale groep).

Het is mogelijk dat de aard van problemen wijzigen in de loop van de jaren binnen het primair onderwijs. Ze kunnen verbeteren of juist verergeren. In tabel 3.11 is de relatie aangegeven tussen de zorgstatus en de jaargroepen waarin de woonwagen- en zigeunerkinderen zich bevinden (bekend van 152 leerlingen).

Tabel 3.11: Relatie zorgstatus met groepen waarin de leerlingen zich bevinden

	Status van het probleem					Totaal
	1	2	3	4	5	
Groep 1	2	5	1	1	-	9
Groep 2	1	3	5	4	3	16
Groep 3	-	5	16	-	2	23
Groep 4	-	11	4	3	2	20
Groep 5	2	5	9	-	11	27
Groep 6	1	6	8	-	3	18
Groep 7	4	4	6	-	-	14
Groep 8	-	13	10	1	1	25
Totaal	10	52	59	9	22	152

Uit deze tabel valt niet af te leiden dat de ernst van de problemen wijzigt in de loop van de jaren binnen het primair onderwijs.

Er zijn 3 groepen waar sprake is van relatief zware problemen (status 3 of hoger). Namelijk: groep 2 (75%), groep 3 (78%) en groep 5 (74%). Ook in groep 6 is bijna tweederde (61%) van de geconstateerde problemen relatief zwaar (status 3 of hoger). In groep 2 heeft 44% van de problemen status 4 of 5 en in groep 5 betreft dat 41%. Opvallend is verder, dat in groep 4 slechts 45% status 3 of hoger heeft, maar toch altijd nog 25% status 4 of 5. De minste problemen worden vastgesteld bij leerlingen uit groep 1 (22% status 3 of hoger en 11% status 4 of 5). Dit is des te opvallender, omdat één groep hoger (groep 2) zich de meest zware problemen voordoet. De vraag is of dat verschil te herleiden is tot toeval (omdat er een groot verschil is tussen de kinderen in beide groepen) of dat de overgang van een kleutergroep (groep 2) naar een basisschoolgroep (groep 3) de problemen pas echt zichtbaar maakt. Als deze laatste verklaring van toepassing is, dient te worden nagegaan hoe al in groep 1 kan worden ingespeeld op de te voorziene problemen in groep 2.

3.4.3 Instellingen die zijn betrokken bij de zorg

Bij het verlenen van zorg aan leerlingen kan de hulp van interne deskundigen en externe instellingen worden ingeroepen.

Tabel 3.12 geeft weer welke deskundigen/instellingen worden ingeschakeld bij de zorgverlening en de frequentie waarin zij betrokken zijn. Hierbij dient te worden aangetekend, dat de gegevens slechts betrekking hebben op 3 projecten.

Tabel 3.12: Relatie type zorginstellingen met frequentie waarin zij betrokken zijn

	Frequentie betrokkenheid				
	eenmalig	2-3 x p.j.	4-5 x p.j.	maandelijks	wekelijks
Interne zorg					
Remedial Teacher/ Intern Begeleider	-	4	1	-	5
Ambulante begeleider leerlingenzorg	-	-	-	-	-
Leerwegondersteunend onderwijs	-	-	-	-	-
Individuele trajectbegeleiders	-	-	-	-	-
Externe zorg					
Onderwijsbegeleidingsdienst	2	3	-	-	-
Expertisecentrum	-	-	-	-	-
Instelling voor Jeugdhulpverlening	-	-	1	-	-
Leerplichtambtenaar	2	1	-	-	-
Instelling Maatschappelijk Werk	-	-	-	4	1
Justitie	-	-	1	-	-
Arts / schoolarts	-	-	-	-	1
Kinderbescherming	1	-	-	-	-
Thuiszorg	-	-	-	-	-
Gezinsvoogd	-	-	-	-	-
OPDC	-	-	-	-	-

Uit deze tabel blijkt, dat de meest frequente contacten vooral voorkomen met remedial teachers/intern begeleiders (van 2-3 keer per jaar tot wekelijks). Daarnaast zijn er wekelijks contacten met instellingen voor maatschappelijk werk en de schoolarts.

Zorginstellingen kunnen worden ingeschakeld om hulp te bieden ten aanzien van verschillende zorgindicatoren.

Tabel 3.13 geeft weer hoe vaak welke instellingen zijn ingeschakeld in het kader van een van de zorgindicatoren.

Tabel 3.13: Relatie type zorginstellingen met zorgindicatoren waarbij zij betrokken zijn

	Zorgindicatoren						
	Cognitief probleem	Fysiek probleem	Gedrags- probleem	Gezins- probleem	Psychisch probleem	Soc-em. probleem	Probleem werkhouding
Interne zorg							
Remedial Teacher/ Intern Begeleider	11	-	1	2	-	3	7
Ambulante begeleider leerlingenzorg	-	-	-	-	-	-	-
Leerwegondersteunend onderwijs	-	-	-	-	-	-	-
Individuele trajectbegeleiders	-	-	-	-	-	-	-
Externe zorg							
Onderwijsbegeleidingsdienst	5	1	-	-	-	1	1
Expertisecentrum	-	-	-	-	-	-	-
Instelling voor Jeugdhulpverlening	1	-	1	2	-	2	4
Leerplichtambtenaar	-	-	1	-	-	-	-
Instelling Maatschappelijk Werk	1	-	-	-	-	-	-
Justitie	1	-	1	2	-	2	4
Arts / schoolarts	-	1	-	-	-	-	-
Kinderbescherming	-	-	1	-	-	-	-
Thuiszorg	-	-	-	-	-	-	-
Gezinsvoogd	-	-	-	-	-	-	-
OPDC	-	-	-	-	-	-	-

Uit deze tabel blijkt, dat de remedial teacher/intern begeleider, de instelling voor jeugdhulpverlening en justitie breed worden ingezet: voor alle voorkomende risicofactoren met uitzondering van fysieke en psychische problemen. De onderwijsbegeleidingsdienst wordt het vaakst ingezet voor cognitieve problemen en incidenteel voor fysieke en sociaal-emotionele problemen en problemen met betrekking tot de werkhouding. Met externe zorginstellingen wordt het vaakst contact gezocht bij cognitieve problemen (14%) en bij problemen met de werkhouding (16%).

Instellingen kunnen vooral preventief of curatief worden ingeschakeld. Dit zal verschil uitmaken voor de frequentie waarin instellingen zijn betrokken bij de zorg in relatie tot de ernst van het probleem. Gegevens hierover zijn opgenomen in tabel 3.14.

Tabel 3.14: Relatie status van het probleem en frequentie waarin instellingen zijn betrokken bij de zorg

	Status van het probleem				
	1	2	3	4	5
Enmalig	-	1	4	-	-
2 tot 3 keer per jaar	10	-	2	2	-
4 tot 5 keer per jaar	-	18	12	-	-
Maandelijks	-	1	-	-	-
Wekelijks	-	1	1	3	1
Totaal (56)	10	21	19	5	1

Het lijkt erop, dat de contacten met externe zorginstellingen minder frequent voorkomen naarmate het probleem ernstiger is en andersom. De externe contacten

komen in 55% van de gevallen voor bij 'lichte' problemen (status 1 of 2) en slechts in 11% van de gevallen bij 'zware' problemen (status 4 of 5). Het zou interessant zijn om na te gaan of dit samenhangt met een nadruk op preventie van problemen, of dat andere oorzaken hieraan ten grondslag liggen. Overigens blijkt uit deze tabel niet de rol van de consulent zelf. Het is aan te bevelen om na te gaan of de frequentie van interventies van consulenten evenredig zijn met de ernst van de problematiek.

3.5 Uitstroom

Sommige woonwagen- en zigeunerleerlingen doorlopen niet alle acht jaren van het basisonderwijs op dezelfde school: zij wisselen van school. In tabel 3.15 is aangegeven hoe vaak een leerling in schooljaar 2001-2002 van school is gewisseld en wat daarvoor de belangrijkste redenen zijn geweest.

Tabel 3.15: Aantal keer dat jongens en meisjes met een bepaalde reden van school zijn gewisseld (totaal: 2.513 leerlingen)

Reden schoolwissels	Jongens	Meisjes	Totaal
	N	N	N
Verhuizing	20	22	42
Partiële leerplicht: privé redenen	1	0	1
Leerresultaten	56	32	88
Incident	6	4	10
Gedrag	7	2	9
Scholenfusie	1	0	1
Onbekend	26	33	59
Totaal aantal schoolwissels	117	93	210

In schooljaar 2001-2002 zijn 210 schoolwissels voorgekomen. Het betreft eveneens 210 leerlingen. Dit aantal ligt duidelijk hoger dan andere schooljaren. De oorzaak hiervan is niet duidelijk. Opvallend is overigens wel, dat leerresultaten in 42% van de gevallen de reden vormde voor de schoolwissel. Leerresultaten, incidenten en gedrag van de leerling verklaren samen meer dan de helft (51%) van de schoolwissels. De wisselingen kunnen een gevolg zijn van het niet inlossen van een te hoge verwachting van de school. Teleurstelling die leidt tot vertrek. Concrete aanwijzingen ontbreken.

In totaal is 8% van de woonwagen- en zigeunerleerlingen in het primair onderwijs van school gewisseld. Bij 93 meisjes zijn schoolwissels voorgekomen en bij 117 jongens. De meest genoemde reden is 'leerresultaten', namelijk 88 keer. Ook 'verhuizing' wordt vaak genoemd; 42 keer. Daarnaast is van 59 leerlingen onbekend waarom ze van school zijn gewisseld.

In tabel 3.16 is het aantal schoolwissels weergegeven van leerlingen die Nederlands spreken en van leerlingen die een Romani-taal spreken.

Tabel 3.16: Aantal keer dat Nederlands-sprekende leerlingen en Romani-sprekende leerlingen met een bepaalde reden van school zijn gewisseld (totaal: 2.513 leerlingen)

Reden schoolwissels	Nederlands	Romani	Totaal
	N	N	N
Verhuizing	23	19	42
Partiële leerplicht: privé redenen	0	1	1
Leerresultaten	73	15	88
Incident	7	3	10
Gedrag	5	4	9
Scholenfusie	0	1	1
Onbekend	52	7	59
Totaal aantal schoolwissels	160	50	210

Van de Nederlands-sprekende leerlingen zijn 160 leerlingen van school gewisseld. Van de Romani-sprekende leerlingen zijn 50 leerlingen van school gewisseld. Voor de Nederlands sprekende leerlingen zijn de leerresultaten de belangrijkste reden geweest om van school te wisselen (73) , voor de Romani-sprekende leerlingen zijn verhuizing (19) en leerresultaten (15) de belangrijkste redenen geweest om van school te wisselen.

Leerresultaten, incidenten en gedrag samen verklaren bij Nederlands sprekende leerlingen 53% van de schoolwissels en bij Romani sprekende leerlingen 44%.

Het kan voorkomen dat leerlingen die uitstromen uit het basisonderwijs niet meer gaan deelnemen aan het voortgezet onderwijs. In dit geval is basisonderwijs tevens eindonderwijs. In het schooljaar 2001-2002 is dit voor drie leerlingen het geval.

4 SCHOOLLOOPBAANGEGEVENS MET BETREKKING TOT HET VOORTGEZET ONDERWIJS

4.1 Algemene gegevens

In de projectgebieden waarover gegevens bekend zijn, hebben in schooljaar 2001-2002 in totaal 1.203 woonwagen- en zigeunerleerlingen voortgezet onderwijs gevolgd (of zouden dit gezien hun leeftijd moeten volgen). Het betreft 538 jongens (45%) en 539 meisjes (45%). Van 126 leerlingen (10%) is de sexe onbekend.

Uitgesplitst naar herkomst hebben de gegevens betrekking op 898 Nederlands sprekende kinderen (75%) en 179 kinderen die een Romani taal spreken (15%). Van 126 leerlingen (10%) is de thuistaal onbekend.

In tabel 4.1 is de woonsituatie van de VO leerlingen weergegeven. De woonsituatie is bekend van 1024 leerlingen (van 179 leerlingen is de woonsituatie niet bekend).

Tabel 4.1: Verdeling van de VO leerlingen naar woonsituatie

Woonsituatie	Aantal leerlingen
Woonwagen	670
Huis	345
Woonboot	9
Opvangverblijf	0
Geen vaste woon- of verblijfplaats	0
Onbekend	179
Totaal	1.203

Uit deze tabel blijkt dat de meeste leerlingen waarvan de woonsituatie bekend is, in een woonwagen wonen (65%).

Uit onderzoek blijkt, dat de vooropleiding van de ouder(s)/verzorger(s) een betrouwbare voorspeller is voor de schoolloopbaan van een leerling. In tabel 4.2 is weergegeven wat de hoogst genoten opleiding is van (een van de) ouder(s)/verzorger(s). Het betreft de opleiding waarmee een begin is gemaakt. De ouder(s)/verzorger(s) kunnen deze opleiding voortijdig of ongediplomeerd verlaten hebben. De opleiding van de ouders is bekend van 93 leerlingen (van 1.110 leerlingen is de opleiding van de ouders onbekend).

Tabel 4.2: Verdeling van de VO leerlingen naar opleiding ouder(s)/verzorger(s)

Opleiding	Aantal leerlingen
Geen	11
Basisonderwijs	69
Vbo	12
Avo	1
(K)mbo	0
Ve/bbo	0
Hbo/wo	0
Onbekend	1.110
Totaal	1.203

Uit deze tabel blijkt dat van 74% van de leerlingen waarvan de opleiding van de ouders bekend is, de hoogst genoten opleiding basisonderwijs is. Ongeveer 12% van de ouders heeft geen enkele opleiding genoten.

In het primair onderwijs is dit respectievelijk 65% en 8%. Er lijkt zich van onderaf een positieve ontwikkeling af te tekenen, af te lezen uit de grotere deelname van de ouders aan onderwijs in het algemeen en een grotere deelname aan onderwijsvormen na het basisonderwijs in het bijzonder: van de ouders van de vo leerlingen heeft 14% deelgenomen aan onderwijs na de basisschool en van de ouders van po leerlingen 27%.

4.2 CITO-scores groep 8 basisonderwijs

In tabel 4.3 zijn de cito-scores opgenomen van 37 leerlingen die vorig jaar in groep 8 van het basisonderwijs zaten, uitgesplitst naar sexe en naar herkomst.

Tabel 4.3: Cito-scores groep 8 basisonderwijs, uitgesplitst naar sexe en herkomst

Cito scores	Jongens	Meisjes	Nederlands	Romani
501 - 510	2	0	1	1
511 - 520	3	6	5	4
521 - 530	7	4	8	3
531 - 540	7	7	11	3
541 - 550	1	0	1	0
Totaal	20	17	26	11

Uit de tabel blijkt dat de meeste leerlingen een cito-score tussen de 521 en 540 hebben behaald. De meeste leerlingen scoren hiermee op het niveau van vmbo, mavo en mavo/havo. Scores op het niveau van havo en havo/vwo (vanaf score 541) komen slechts bij hoge uitzondering voor.

4.3 Instroom

In tabel 4.4 is vermeld hoeveel leerlingen voortgezet onderwijs volgen. De gegevens in de tabel zijn uitgesplitst in 5 categorieën. Allereerst regulier onderwijs zonder zorgcomponent. Vervolgens regulier onderwijs met zorgcomponent. De derde en vierde categorie zijn respectievelijk speciaal en overig onderwijs. Als laatste categorie zijn 'overige leerlingen' opgenomen. De gegevens zijn uitgesplitst naar sekse. Van 127 leerlingen is de sexe niet bekend.

Een overzicht van de aantallen leerlingen in de verschillende typen onderwijs per project is opgenomen in bijlage 3.

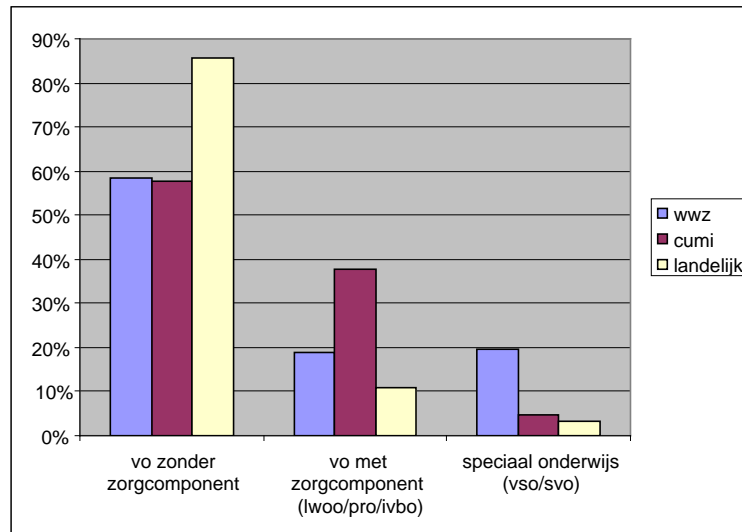
Tabel 4.4: Aantal jongens en meisjes dat regulier onderwijs, speciaal onderwijs of overig voortgezet onderwijs heeft gevolgd (totaal: 1.077 leerlingen)

Type onderwijs	Jongens	Meisjes	Totaal	Totaal
	N	N	N	%
Regulier onderwijs zonder zorgcomponent:				
- basisvorming (vo 1-2)	71	71	142	13,2%
- v(m)bo 3-4	201	231	432	40,1%
- mavo 3-4 + vmbo theoretisch	18	19	37	3,4%
- havo 3-4-5	5	9	14	1,3%
- vwo 3-4-5-6	1	2	3	0,3%
Totaal regulier onderwijs zonder zorg	296	332	628	58,3%
Regulier onderwijs met zorgcomponent:				
- lwoo	57	78	135	12,5%
- praktijkonderwijs	39	28	67	6,2%
- ivbo	3	0	3	0,3%
Totaal regulier onderwijs met zorg	99	106	205	19,0%
Speciaal onderwijs:				
- svo (svo-lom-mlk-ovso)	114	84	198	18,4%
- rec / vso (rec-so123-so4)	10	4	14	1,3%
Totaal speciaal onderwijs	124	88	212	19,7%
Overig voortgezet onderwijs:				
- leerwerkproject	7	4	11	1,0%
- schoolverlatersproject	1	0	1	0,1%
- overig	0	0	0	0,0%
Totaal overig voortgezet onderwijs	8	4	12	1,1%
Overige leerlingen				
- onbekend	9	6	15	1,4%
- ontheffing	1	1	2	0,2%
- geen onderwijs	1	2	3	0,3%
Totaal overige leerlingen	11	9	20	1,9%
Totaal N	538	539	1.077	
Totaal %	50,0%	50,0%		100%

Aan het regulier voortgezet onderwijs zonder zorgcomponent hebben 628 woonwagen- en zigeunerleerlingen deelgenomen (58,3%), aan regulier voortgezet onderwijs met zorgcomponent 205 leerlingen (19,0%) en aan het voortgezet speciaal onderwijs 212 leerlingen (19,7%). Daarnaast hebben 11 leerlingen deelgenomen aan een leerwerkproject, en één leerling heeft deelgenomen aan een schoolverlatersproject. In 2001-2002 hebben twee leerlingen ontheffing gekregen en drie leerlingen geen onderwijs gevolgd. Van 15 leerlingen is niet bekend of ze onderwijs gevolgd hebben. In totaal heeft 19,7% van de woonwagen- en zigeunerleerlingen in het voortgezet onderwijs deelgenomen aan het speciaal onderwijs (vso/svo), en wel 23% van de jongens en 16% van de meisjes.

Het percentage wwz-leerlingen in het speciaal onderwijs voor het voortgezet onderwijs ligt beduidend hoger dan in het primair onderwijs (19,7% in het voortgezet onderwijs en 13,3% in het primair onderwijs).

In figuur 4.1 staan ter vergelijking de deelnamepercentages aan het voortgezet onderwijs weergegeven van respectievelijk de woonwagen- en zigeunerleerlingen in Nederland, de cumi-leerlingen in Nederland en alle leerlingen in Nederland.

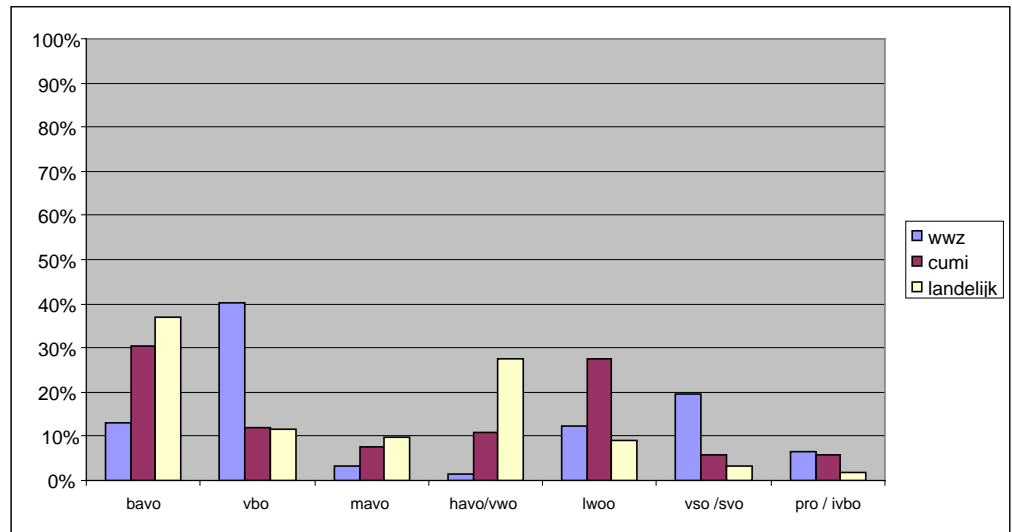

Figuur 4.1: Percentage van de woonwagen- en zigeunerleerlingen dat heeft deelgenomen aan regulier vo zonder zorgcomponent, vo met zorgcomponent (lwoo en praktijkonderwijs) en speciaal onderwijs (vso en svo), vergeleken met het percentage van cumi-leerlingen en het landelijk gemiddelde.

De deelnamepercentages van woonwagen- en zigeunerleerlingen in deze figuur tellen op tot 97%. De overige 3% van deze jongeren vallen in een andere categorie dan beschreven in deze figuur (namelijk: overig vo, geen onderwijs, onbekend of ontheffing).

Uit de gegevens in deze figuur is een interessante trend af te leiden. In elk van de drie onderscheiden categorieën (regulier voortgezet onderwijs zonder zorgcomponent; regulier voortgezet onderwijs met zorgcomponent en speciaal onderwijs) blijkt een van de groepen leerlingen (landelijk, cumi en wwz) oververtegenwoordigd te zijn, terwijl de twee overige groepen ongeveer even sterk vertegenwoordigd zijn. In regulier voortgezet onderwijs zonder zorgcomponent zijn alle leerlingen in Nederland oververtegenwoordigd; in voortgezet onderwijs met zorgcomponent zijn de cumi leerlingen oververtegenwoordigd en in speciaal onderwijs zijn wwz leerlingen oververtegenwoordigd.

In figuur 4.2 staan ter vergelijking de deelnamepercentages aan de verschillende typen voortgezet onderwijs weergegeven van respectievelijk de woonwagen- en zigeunerleerlingen in Nederland, de cumi-leerlingen en alle leerlingen in Nederland.

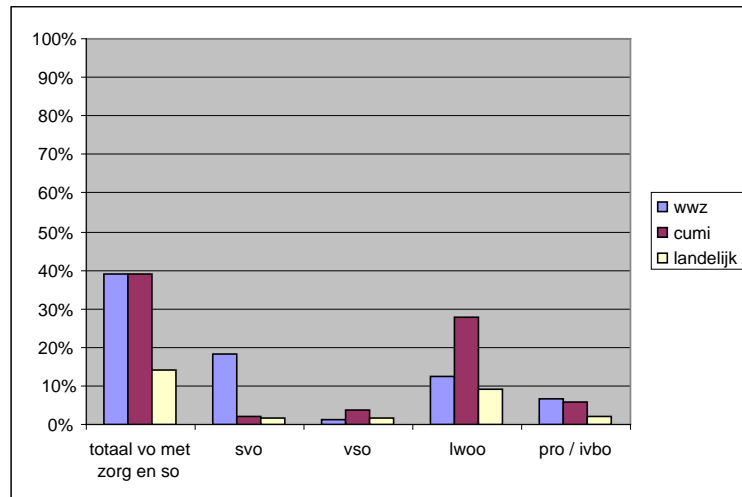
Figuur 4.2: Deelnamepercentages aan alle typen voortgezet onderwijs voor woonwagen- en zigeunerkinderen (628 leerlingen), cumi-leerlingen en landelijk

Ook voor deze figuur geldt, dat de deelnamepercentages van wwz leerlingen optellen tot 97%.

Woonwagen- en zigeunerleerlingen zijn vooral oververtegenwoordigd in vbo en vso/svo. Cumi leerlingen zijn vooral oververtegenwoordigd in lwoo. Aan praktijkonderwijs / ivbo nemen woonwagen- en zigeunerleerlingen relatief iets vaker deel dan cumi leerlingen. De sterke vertegenwoordiging van cumi leerlingen in voortgezet onderwijs met zorgcomponent is derhalve vrijwel geheel te herleiden tot hun deelname aan lwoo. Aan havo/vwo nemen nog nauwelijks woonwagen- en zigeunerleerlingen deel. Voor cumi leerlingen is dit vaker het geval, maar nog lang niet zo vaak als geldt voor het landelijk gemiddelde.

Ter vergelijking staan in figuur 4.3 de deelnamepercentages van de woonwagen- en zigeunerleerlingen (417 leerlingen) die hebben deelgenomen aan een vorm van voortgezet onderwijs met een zorgcomponent vergeleken met het gemiddelde van cumi-leerlingen en het landelijk gemiddelde.⁴

⁴ Het aantal cumi-leerlingen in vso is geschat op basis van svo-percentage. **Klopt dit?**

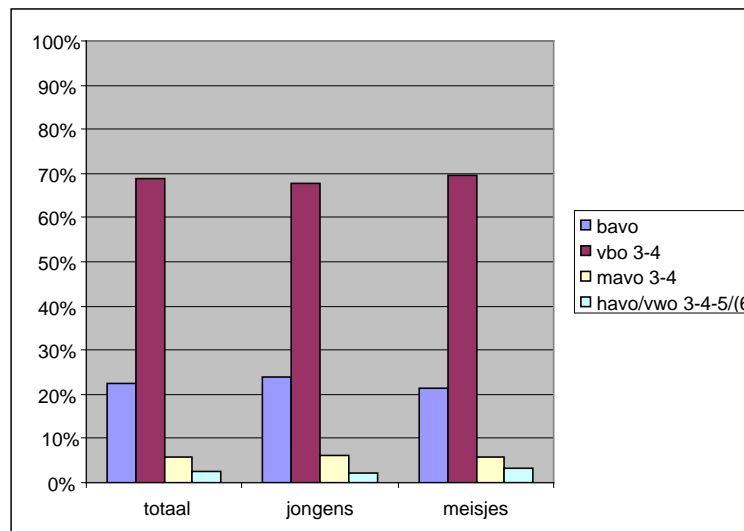
Figuur 4.3: Percentage van de woonwagen- en zigeunerkinderen (417 leerlingen) dat heeft deelgenomen aan een vorm van voortgezet onderwijs met een zorgcomponent, vergeleken met het gemiddelde van cumi-leerlingen en met het landelijk gemiddelde⁵.

Van *alle leerlingen* in het voortgezet onderwijs in Nederland gaat 14,2% naar het voortgezet speciaal onderwijs of het voortgezet onderwijs met zorgcomponent. Van deze leerlingen neemt 1,5% deel aan svo, 1,8% aan vso, 9,0% aan leerwegondersteunend onderwijs en 1,9% aan praktijkonderwijs. Van de *cumi-leerlingen* in Nederland neemt 39,1% deel aan het voortgezet speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs met zorgcomponent: 2,1% aan svo, 3,6% aan vso, 27,6% aan leerwegondersteunend onderwijs 5,8% aan praktijkonderwijs. Voor *woonwagen- en zigeunerleerlingen* zijn de percentages respectievelijk 38,8% (totaal), 18,4% (svo), 1,3% (vso), 12,5% (lwoo) en 6,6% (pro/ivbo).

Het aantal *cumi* leerlingen dat dit schooljaar deelneemt aan voortgezet speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs met zorgcomponent (39%) is in vergelijking met het vorige schooljaar (38%) nagenoeg gelijk gebleven. Het aantal *woonwagen- en zigeunerleerlingen* dat deelneemt aan voortgezet speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs met zorgcomponent (39%) is in vergelijking met het vorige schooljaar (30%) met bijna 10% toegenomen. Deze toename komt vooral voor rekening van leerlingen die vorig schooljaar deelnamen aan regulier onderwijs zonder zorg en dit schooljaar aan voortgezet onderwijs met zorg (met name lwoo).

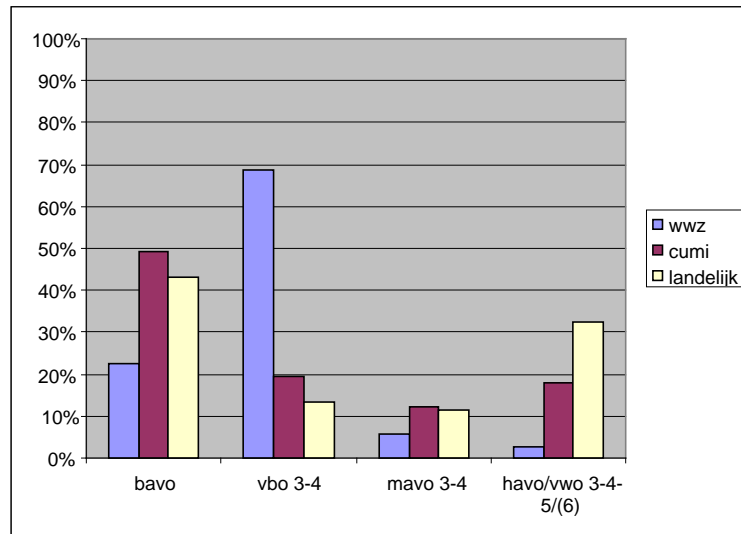
Indien deze gegevens worden vergeleken met die van eerdere jaren (toen er nog geen categorie 'vo met zorgcomponent' werd onderscheiden) levert dit interessante resultaten op. De introductie van het 'vo met zorgcomponent', leidde bij de cumi leerlingen vooral tot een afname van hun vertegenwoordiging in het speciaal onderwijs. Bij woonwageng- en zigeunerleerlingen blijkt de deelname aan het speciaal onderwijs nagenoeg gelijk te blijven, en leidde het vooral tot een afname van hun vertegenwoordiging in het regulier onderwijs. Dit lijkt er op te duiden, dat woonwagen- en zigeunerleerlingen die deelnemen aan speciaal onderwijs, daar ook werkelijk thuishoren gezien hun problematiek, en dat een groot deel van de woonwagen- en zigeunerleerlingen dat deelneemt aan regulier onderwijs het daar eigenlijk niet redt zonder speciale zorg. Voor cumi leerlingen lijkt een andere conclusie te gelden: cumi leerlingen in het regulier onderwijs redden het daar grotendeels zonder extra zorg, en vele cumi leerlingen, die aanvankelijk deelnamen aan het speciaal onderwijs blijken het te redden in het regulier voortgezet onderwijs, als zij extra ondersteuning/zorg krijgen.

In figuur 4.4 is vermeld hoeveel procent van de woonwagen- en zigeunerleerlingen in het voortgezet onderwijs zonder zorgcomponent deelnemen aan een bepaald type voortgezet onderwijs: basisvorming, vbo 3-4, mavo 3-4, en havo 3-4-5-(6). Hierbij is het totale deelnamepercentage aan deze typen voortgezet onderwijs op 100% gezet. De gegevens zijn uitgesplitst naar jongens en meisjes.

Figuur 4.4: Percentage van de jongens en meisjes op een vorm van voortgezet onderwijs zonder zorgcomponent (totaal: 628 leerlingen=100%).

Om na te gaan of er sprake is van een evenredige participatie van woonwagen- en zigeunerleerlingen aan het voortgezet onderwijs zonder zorgcomponent zijn in figuur 4.5 zowel de deelnamepercentages van woonwagen- en zigeunerleerlingen weergegeven, als de landelijke deelnamepercentages en de deelnamepercentages van cumi-leerlingen in Nederland weergegeven⁶. De percentages worden weergegeven van: basisvorming, vbo 3-4, mavo 3-4 en havo/vwo 3-4-5/(6).

Figuur 4.5: Deelnamepercentages basisvorming, vbo 3-4, mavo 3-4 en havo/vwo 3-4-5/(6) voor woonwagen-/zigeuner kinderen (totaal: 628 leerlingen = 100%), cumi-leerlingen en landelijk.

Uit figuur 4.5 blijkt, dat de deelnamepercentages van woonwagen- en zigeunerleerlingen aan verschillende typen voortgezet onderwijs zowel verschillen van de landelijke deelnamepercentages als de deelnamepercentages van cumi-leerlingen. Woonwagen- en zigeuner kinderen zijn sterk oververtegenwoordigd in vbo (69%) en sterk ondervertegenwoordigd in havo/vwo (3%). Het deelnamepercentage van cumi-leerlingen aan vbo (20%) komt sterker overeen met het landelijk gemiddelde (13%) dan met het gemiddelde van woonwagen- en zigeunerleerlingen (69%). Het percentage cumi-leerlingen dat deelneemt aan havo of vwo (18%) neemt een middenpositie in tussen het landelijk gemiddelde (32%) en het percentage woonwagen- en zigeuner kinderen (3%).

In tabel 4.5 zijn de aantallen leerlingen weergegeven per type onderwijs, uitgesplitst naar leerlingen die Nederlands spreken en leerlingen die een Romani-taal spreken (van 127 leerlingen is de thuistaal onbekend).

Tabel 4.5: Aantal Nederlands-sprekende leerlingen en aantal Romani-sprekende leerlingen dat regulier onderwijs, speciaal onderwijs of overig voortgezet onderwijs heeft gevolgd (totaal: 1.077 leerlingen)

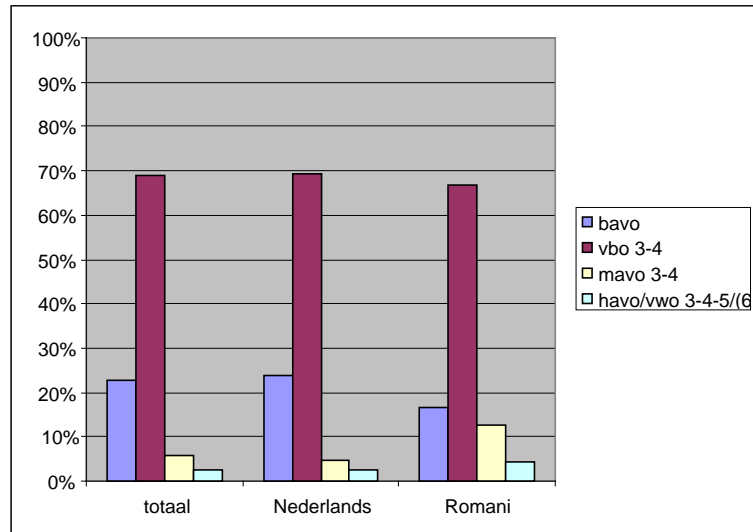
Type onderwijs	Nederlands	Romani	Totaal	Totaal
	N	N	N	%
Regulier onderwijs zonder zorgcomponent:				
- basisvorming (vo 1-2)	126	16	142	13,2%
- v(m)bo 3-4	368	64	432	40,1%
- mavo 3-4 + vmbo theoretisch	25	12	37	3,4%
- havo 3-4-5	11	3	14	1,3%
- vwo 3-4-5-6	2	1	3	0,3%
Totaal regulier onderwijs zonder zorg	532	96	628	58,3%
Regulier onderwijs met zorgcomponent:				
- lwoo	116	18	135	12,5%
- praktijkonderwijs	45	23	67	6,2%
- ivbo	3	0	3	0,3%
Totaal regulier onderwijs met zorg	164	41	205	19,0%
Speciaal onderwijs:				
- svo (svo-lom-mlk-ovso)	166	32	198	18,4%
- rec / vso (rec-so123-so4)	9	5	14	1,3%
Totaal speciaal onderwijs	175	37	212	20,1%
Overig voortgezet onderwijs:				
- leerwerkproject	10	1	11	1,0%
- schoolverlatersproject	0	1	1	0,1%
- overig	0	0	0	0,0%
Totaal overig voortgezet onderwijs	10	2	12	1,1%
Overige leerlingen				
- onbekend	12	3	15	1,4%
- ontheffing	1	1	2	0,2%
- geen onderwijs	3	0	3	0,3%
Totaal overige leerlingen	16	4	20	1,9%
Totaal N	898	179	1.077	
Totaal %	83,4%	16,6%		100%

Aan het voortgezet onderwijs hebben 898 leerlingen deelgenomen die Nederlands spreken en 179 leerlingen die een Romani-taal spreken. Van 12 Nederlands sprekende leerlingen en 3 Romani-sprekende leerlingen is onbekend welk type onderwijs zij volgen. In het primair onderwijs bestaat 22% van de doelgroep uit Romani-sprekende leerlingen en in het voortgezet onderwijs 17%.

Uit tabel 5.3 zal blijken dat 30 leerlingen, die eigenlijk (omdat ze jonger zijn dan 16 jaar) deel hadden moeten nemen aan de eerste fase van het voortgezet onderwijs, deelnemen aan beroepsonderwijs.

Van de leerlingen die Nederlands spreken heeft ruim 19% (175 leerlingen) deelgenomen aan het speciaal onderwijs. Van de Romani-sprekende leerlingen is dat 21% (37 leerlingen). Opmerkelijk is, dat in het basisonderwijs meer woonwagen- dan zigeunerkinderen deelnemen aan het speciaal onderwijs (respectievelijk 14% en 10%). In het voortgezet onderwijs ligt deze verhouding andersom: 19% van de woonwagenkinderen nemen deel aan het voortgezet speciaal onderwijs, tegenover 21% van de zigeunerleerlingen.

In figuur 4.6 is vermeld hoeveel procent van de woonwagen- en zigeunerleerlingen in het voortgezet onderwijs zonder zorgcomponent deelnemen aan een bepaald type voortgezet onderwijs: basisvorming, vbo 3-4, mavo 3-4, en havo 3-4-5-(6). Hierbij is het totale deelnamepercentage aan deze typen voortgezet onderwijs op 100% gezet. De gegevens zijn uitgesplitst naar Nederlands sprekende en Romani sprekende leerlingen.

Figuur 4.6: Percentage leerlingen (Nederlands sprekend en Romani sprekend) dat heeft deelgenomen aan een vorm van voortgezet onderwijs zonder zorgcomponent (totaal: 628 leerlingen=100%).

Zowel van de leerlingen die Nederlands spreken als de leerlingen met een Romani-taal als thuistaal hebben de meesten binnen het regulier voortgezet onderwijs deelgenomen aan het vbo (respectievelijk 69% en 67%). Slechts weinig leerlingen zitten op een mavo, havo of vwo, namelijk 7% van de Nederlands-sprekende leerlingen (25 mavo-leerlingen en 13 havo/vwo-leerlingen) en 17% van de Romani-sprekende leerlingen (12 mavo-leerlingen en 4 havo/vwo-leerlingen).

4.4 Doorstroom

4.4.1 Vertraging

De woonwagen- en zigeunerleerlingen kunnen vertraging hebben opgelopen in het voortgezet onderwijs als zij zijn blijven zitten. In tabel 4.6 is aangegeven hoeveel leerlingen in schooljaar 2001-2002 hetzelfde leerjaar volgen als het schooljaar daarvoor.

Tabel 4.6: Aantal leerlingen dat is blijven zitten: in 2001-2002 hetzelfde leerjaar als het schooljaar daarvoor, naar type onderwijs en naar leerjaar (totaal: 933 leerlingen)

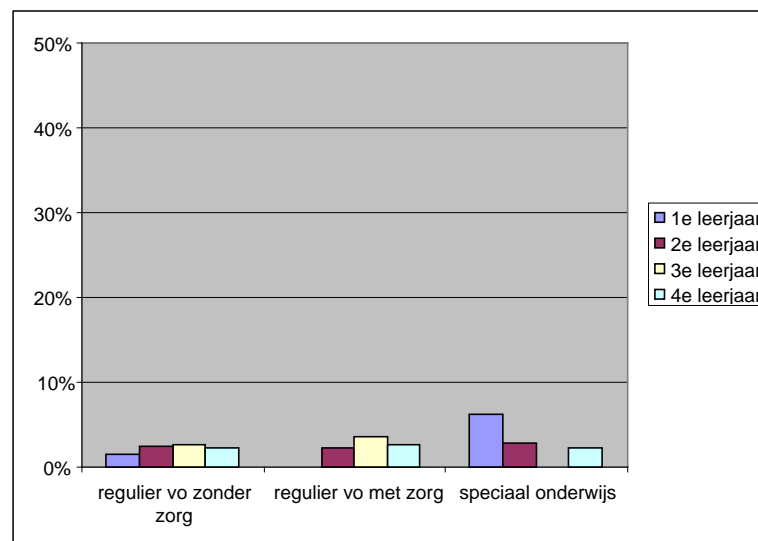
Leerjaar	Regulier vo zonder zorg		Regulier vo met zorg		Speciaal onderwijs		Overig vo		Overige leerlingen		Totaal	
	ja	nee	ja	nee	ja	nee	ja	nee	ja	nee	ja	nee
Blijven zitten:												
1	2	133	0	50	3	45	0	0	0	0	5	228
2	4	157	1	42	1	34	0	0	0	0	6	233
3	4	153	2	54	0	35	0	0	0	0	6	242
4 of hoger	3	128	1	38	1	42	0	0	0	0	5	208
Totaal	13	571	4	184	5	156	0	0	0	0	22	911

In totaal zijn 22 leerlingen (2,4%) blijven zitten (voor zover bekend). Bij de interpretatie van dit percentage dient ook rekening te worden gehouden het aantal af- en uitstromers (zie tabel 4.7 en 4.19).

Rekening houdend met al deze gegevens, zijn er in totaal 83 leerlingen die in 2000-2001 vertraging hebben opgelopen in het voortgezet onderwijs. Een deel van hen bleef zitten (22), een deel van hen stroomde af naar een lagere vorm van voortgezet onderwijs (38) en een aantal van hen verliet het voortgezet onderwijs voortijdig (38). Voor 8% van alle leerlingen in het voortgezet onderwijs in 2000-2001 geldt derhalve, dat zij vertraging opliepen, dan wel het onderwijs geheel (voortijdig) verlieten.

In absolute cijfers is het grootste aantal zittenblijvers in tabel 4.5 te vinden in het regulier voortgezet onderwijs zonder zorgcomponent (13 leerlingen). In verhouding tot het totaal aantal leerlingen in de betreffende typen onderwijs zitten de meeste zittenblijvers in het speciaal voortgezet onderwijs, namelijk ruim 3% van de leerlingen.

Voor de eerste vier leerjaren is in figuur 4.7 weergegeven hoeveel procent van de woonwagen- en zigeunerleerlingen op een reguliere school voor vo, op een school voor regulier vo met zorgcomponent of op een school voor speciaal onderwijs in schooljaar 2001-2002 in hetzelfde leerjaar zit als het schooljaar daarvoor.

Figuur 4.7: Percentage zittenblijvers op het regulier vo zonder zorg, regulier vo met zorg en het speciaal onderwijs in de eerste vier leerjaren (totaal: 933 leerlingen).

Relatief gezien komen de meeste zittenblijvers voor in het eerste leerjaar van het speciaal onderwijs (6%).

In plaats van te blijven zitten kunnen leerlingen ook afstromen naar een lager type onderwijs. Een leerling die bijvoorbeeld het havo toch niet aankan gaat naar het mavo of vmbo.

In 2001-2002 zijn in totaal 38 woonwagen- en zigeunerleerlingen afgestroomd naar een lager type onderwijs. In onderstaande tabel zijn deze gegevens weergegeven.

Tabel 4.7: Aantal leerlingen dat is afgestroomd naar een lager schooltype

Schooltype vorig jaar	Jongens	Meisjes	WW	RSZ	Afgestroomd naar
Lwob	1	1	2	0	Svo
Lwog	1	1	1	1	Lwob
Lwok	0	1	1	0	Lwob
lwot	0	1	1	0	Lwob
Lwot	0	1	1	0	Lwog
Mavo	0	1	1	0	Lwog
Mavo	0	1	1	0	Svo
Mavo	0	2	2	0	Vmbok
Praktijk	0	1	1	0	Rec
Praktijk	0	1	1	0	Svo
Vbo	2	0	0	2	Rec
Vbo	5	3	7	1	Svo
Vbo	6	5	11	0	Svo-lwo
Vmbot	0	1	1	0	Lwog
Vmbot	1	0	1	0	Vmbog
Vwo	1	0	1	0	Havo
Vwo	0	1	0	1	Svo-lwo
	17	21	33	5	

Uit bovenstaande tabel blijkt dat vanuit leerwegondersteunend onderwijs zeven leerlingen zijn afgestroomd, vanuit het mavo vier leerlingen, uit het praktijkonderwijs twee leerlingen, vanuit het vbo 21 leerlingen, uit het vmbot twee leerlingen en vanuit het vwo eveneens twee leerlingen.

4.5 Zorgstatus

Om adequate zorg te kunnen verlenen aan risicokinderen, is het van belang te weten op welke terreinen leerlingen extra zorg behoeven. Aan de hand van acht zorgindicatoren wordt per leerling in kaart gebracht op welke terreinen (extra) zorg van belang is. Elke zorgindicator duidt een bepaald ontwikkelingsgebied aan en is onderverdeeld in een aantal meer specifieke zorgaspecten per gebied. Per zorgaspect wordt de ernst van de problematiek aangeduid en wordt bovendien genoteerd welke instellingen in welke mate betrokken zijn bij het verlenen van hulp en/ of ondersteuning. In deze paragraaf wordt op het niveau van de zorgindicatoren verslag gedaan van de zorgstatus van woonwagen- en zigeunerleerlingen.

Aan de eerste zorgindicator 'verzuim' wordt aandacht besteed in 4.5.1. De overige zorgindicatoren komen aan de orde in 4.5.2. Het betreft de volgende indicatoren:

- Cognitieve problemen;
- Fysieke-/ gezondheidsproblemen;
- Gedragsproblemen;
- Gezinsproblemen;
- Psychische problemen;
- Sociaal-emotionele problemen;
- Problemen ten aanzien van de werkhouding.

4.5.1 Verzuim

Voor het voortgezet onderwijs zijn net als voor het primair onderwijs gegevens verzameld over het verzuim van woonwagen- en zigeunerleerlingen. In tabel 4.8 is

vermeld hoeveel schooldagen deze leerlingen in 2001-2002 gemiddeld per maand hebben verzuimd, uitgesplitst naar jongens en meisjes.

Het verzuim is bekend van 207 leerlingen. Dit is slechts 18% van het totaal aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs⁷.

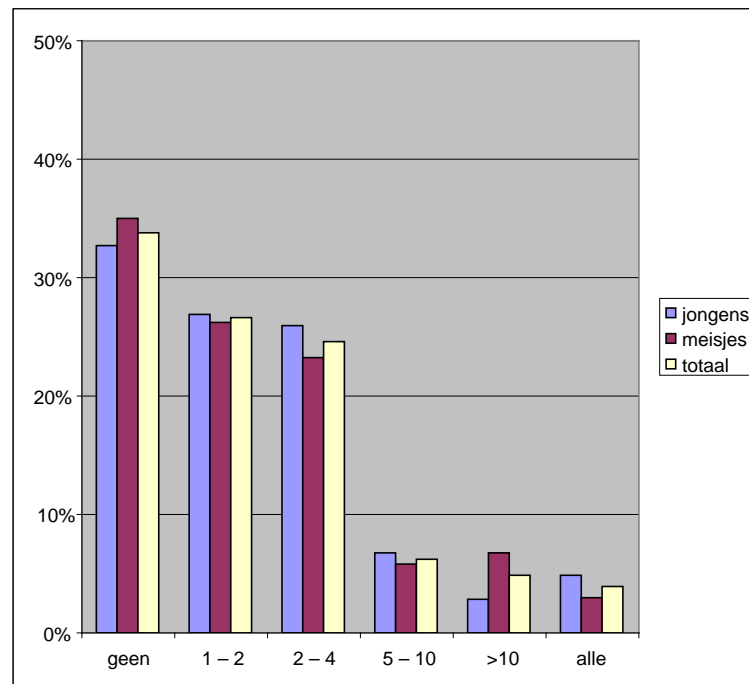
Tabel 4.8: Gemiddeld aantal dagen per maand dat jongens en meisjes hebben verzuimd (totaal: 207 leerlingen).

Aantal dagen per maand	Jongens	Meisjes	Totaal
	N	N	N
Geen verzuim	34	36	70
1 – 2 dagen per maand	28	27	55
2 – 4 dagen per maand	27	24	51
5 – 10 dagen per maand	7	6	13
Meer dan 10 dagen per maand	3	7	10
Alle dagen	5	3	8
Totaal	104	103	207

In totaal hebben 8 leerlingen alle dagen het onderwijs verzuimd. Van deze 8 leerlingen is bekend dat zij afkomstig zijn uit de basisvorming (1), het leerwegondersteunend onderwijs (1), het praktijkonderwijs (2), het rec (1) en het speciaal voortgezet onderwijs (3). Van deze leerlingen betreft het geen van de leerlingen die in tabel 4.4 zijn geregistreerd als 'geen onderwijs volgend'. Dit betekent dat het aantal leerlingen in de leeftijd van het voortgezet onderwijs, dat geen onderwijs volgt niet drie is (zoals aangegeven in tabel 4.4), maar elf. Dit is 1% van het totaal aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs.

In figuur 4.9 kan worden afgelezen hoeveel procent van de woonwagen- en zigeunerleerlingen afgelopen schooljaar heeft verzuimd.

⁷Verzuimgegevens zijn geregistreerd door 16 projecten. Per project varieert het percentage leerlingen waarvoor deze gegevens zijn opgenomen. De gepresenteerde gegevens mogen dus niet zonder meer als representatief voor de totale groep worden beschouwd.

Figuur 4.9: Percentage leerlingen (jongens en meisjes) dat een bepaald aantal dagen per maand heeft verzuimd.

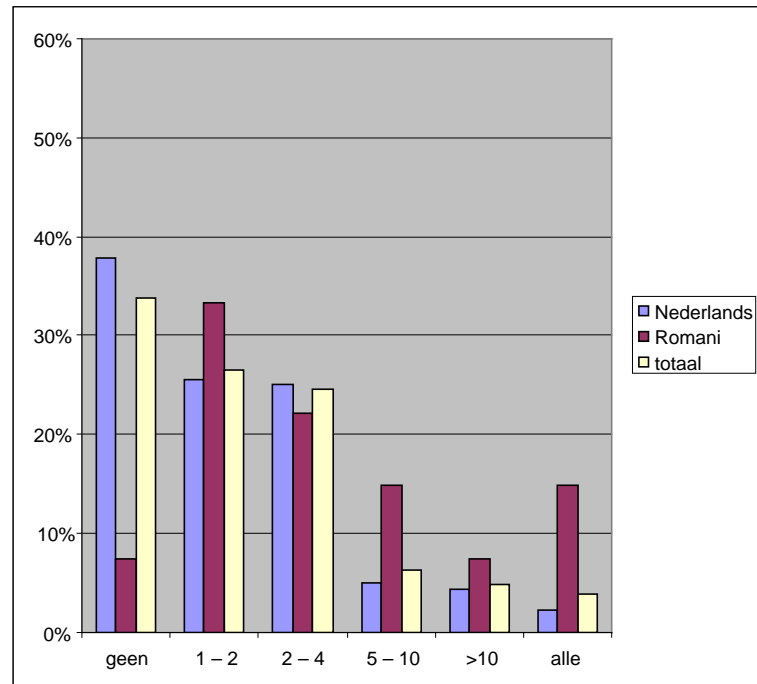
Van de woonwagen- en zigeunerleerlingen in het voortgezet onderwijs heeft een derde (33,8%) niet verzuimd en ongeveer een kwart (26,6%) heeft gemiddeld één tot twee dagen per maand verzuimd. Ook ongeveer een kwart (24,6%) heeft 2 tot 4 dagen verzuimd. Het ernstige verzuim (meer dan 10 dagen per maand) komt vaker voor bij meisjes (6,8%) dan bij jongens (2,9%). In totaal zijn er acht leerlingen die alle dagen hebben verzuimd. Het betreft hier 5 jongens en 3 meisjes.

In tabel 4.9 is aangegeven hoeveel schooldagen per maand gemiddeld verzuimd zijn door leerlingen die Nederlands spreken en door leerlingen die een Romani-taal spreken.

Tabel 4.9: Gemiddeld aantal dagen per maand dat Nederlands-sprekende leerlingen en Romani-sprekende leerlingen hebben verzuimd (totaal: 207 leerlingen)

Aantal dagen per maand	Nederlands	Romani	Totaal
	N	N	N
Geen verzuim	68	2	70
1 - 2 dagen per maand	46	9	55
2 - 4 dagen per maand	45	6	51
5 - 10 dagen per maand	9	4	13
Meer dan 10 dagen per maand	8	2	10
Alle dagen	4	4	8
Totaal	180	27	207

In figuur 4.10 kan afgelezen worden hoeveel procent van de woonwagen- en zigeunerleerlingen heeft verzuimd. Hierbij dient te worden opgemerkt dat slechts 27 leerlingen (13%) een Romani-taal spreken.

Figuur 4.10: Percentage leerlingen (Nederlands-sprekend en Romani-sprekend) dat een bepaald aantal dagen per maand heeft verzuimd.

Uit de figuur valt af te lezen dat het gemiddeld veel vaker voorkomt dat leerlingen die een Romani taal spreken alle dagen verzuimen (15%) dan bij Nederlands sprekende leerlingen (2%).

Ook valt op dat aanzienlijk meer Nederlands sprekende leerlingen totaal niet verzuimen (38%) dan leerlingen die een Romani taal spreken (7%).

Voor het voortgezet onderwijs is eveneens nagegaan of leerlingen die vaak hebben verzuimd daar een andere reden voor hadden dan leerlingen die niet zo vaak hebben verzuimd. In tabel 4.10 is af te lezen in hoeverre woonwagen- en zigeunerleerlingen die frequent hebben verzuimd, ziek waren, een andere geoorloofde reden hadden, dan wel ongeoorloofd schooldagen misten.

Tabel 4.10: Gemiddeld aantal dagen per maand dat leerlingen hebben verzuimd afgezet tegen de reden van verzuim (totaal: 114 leerlingen)

Aantal dagen per maand	Ziekte	Geoorloofd	Ongeoorloofd
	N	N	N
1-2 dagen per maand	41	1	2
2-4 dagen per maand	29	2	9
5-10 dagen per maand	9	0	4
Meer dan 10 dagen per maand	3	2	4
Alle dagen	1	0	7

Ongeoorloofd verzuim komt het meest voor bij woonwagen- en zigeunerleerlingen die 2-4 dagen of alle dagen per maand hebben verzuimd. Ziekte komt het meest voor bij leerlingen die 1 tot 4 dagen per maand hebben verzuimd.

4.5.2 Overige zorgindicatoren

Naast verzuim doen zich andere risicofactoren voor die de schoolloopbaan van woonwagen- en zigeunerkinderen kunnen beïnvloeden.

Tabel 4.11 geeft voor jongens en meisjes aan hoe vaak een bepaalde zorgindicator is gesignaleerd, en wat de status (of ernst) van het probleem is (1=gesignaleerd: vormt nog geen probleem; 2=in lichte mate aanwezig: binnen de groep/klas op te vangen; 3=problematisch: extra aandacht binnen de school is nodig; 4=ernstig: externe hulp moet worden ingeschakeld op school; 5=zeer ernstig: niet binnen de school op te lossen).

Tabel 4.11: Relatie zorgindicatoren met status probleem, uitgesplitst naar sexe (totaal: 60 leerlingen)

	Aantal keren dat status van het probleem voorkomt									
	1		2		3		4		5	
	j	m	j	m	j	m	j	m	j	m
Cognitief probleem	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Fysiek/gezondheidsprobleem	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-
Gedragsprobleem	1	-	2	1	3	2	-	3	1	-
Gezinsproblemen	-	-	-	1	2	2	-	2	5	2
Psychische probleem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sociaal-emotioneel probleem	-	-	1	1	1	1	3	5	-	-
Probleem werkhouding	1	-	6	-	2	2	-	2	2	-
Totaal (60)	3	-	9	5	8	9	4	12	8	2

De gegevens in deze tabel hebben slechts betrekking op een zeer beperkt aantal leerlingen (60) en mogen derhalve niet als representatief worden beschouwd. Opvallend is wel, dat in het primair onderwijs cognitieve problemen het vaakst zijn gesignaleerd en in het voortgezet onderwijs problemen met betrekking tot de werkhouding. Zowel in het primair als voortgezet onderwijs nemen gezinsproblemen een groot aandeel in de risicofactoren in. Evenals in het primair onderwijs zijn in het voortgezet onderwijs vooral problemen met status 3 gesignaleerd. In het voortgezet onderwijs komen ook veel problemen met status 4 voor.

In tabel 4.12 is de relatie tussen de zorgindicatoren en de status van het probleem verzuim weergegeven voor kinderen die Nederlands spreken en kinderen die een Romani taal spreken. Van één leerling is de herkomst onbekend. Wel is bekend dat deze leerling problemen heeft met de werkhouding.

Tabel 4.12: Relatie zorgindicatoren met status probleem, uitgesplitst naar herkomst (totaal: 59 leerlingen)

	Aantal keren dat status van het probleem voorkomt									
	1		2		3		4		5	
	WW	rsz	WW	rsz	WW	rsz	WW	rsz	WW	rsz
Cognitief probleem	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Fysiek/gezondheidsprobleem	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-
Gedragsprobleem	1	-	3	-	5	-	3	-	1	-
Gezinsprobleem	-	-	1	-	4	-	2	-	6	1
Psychische probleem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sociaal-emotioneel probleem	-	-	2	-	2	-	8	-	-	-
Problemen werkhouding	1	-	5	-	4	-	2	-	1	1
Totaal (59)	3	-	13	-	17	1	15	-	8	2

Van de 59 leerlingen betreft het slechts 3 zigeunerleerlingen.

Het is mogelijk dat de aard van problemen wijzigt in de loop van de jaren binnen het voortgezet onderwijs. Ze kunnen verbeteren of juist verergeren. In tabel 4.13 is de relatie aangegeven tussen de zorgstatus en de klassen waarin de woonwagen-/zigeunerkinderen zich bevinden. (bekend van 52 leerlingen).

Tabel 4.13: Relatie zorgstatus met groepen waarin de leerlingen zich bevinden

	Status van het probleem					Totaal
	1	2	3	4	5	
1	1	4	3	2	-	10
2	-	1	4	5	1	11
3	2	6	4	2	3	17
4 of hoger	-	3	5	2	4	14
Totaal	3	14	16	11	8	52

Alhoewel voor slechts 52 leerlingen gegevens zijn opgenomen, is wel opvallend dat de gesignaleerde problemen zich voordoen bij leerlingen verspreid over alle leerjaren van het voortgezet onderwijs. De problematiek lijkt het meest ernstig in klas 2 en in klas 4. In deze klassen heeft respectievelijk 91% en 79% van de problematiek status 3 of hoger meegekregen. In klassen 1 en 3 is dit respectievelijk 'slechts' 50% en 53%.

4.5.3 Instellingen die zijn betrokken bij de zorg

Bij het verlenen van zorg aan leerlingen kan de hulp van externe instellingen worden ingeroepen.

Tabel 4.14 geeft weer welke instellingen worden ingeschakeld bij de zorgverlening en de frequentie waarin zij betrokken zijn.

Tabel 4.14: Relatie type zorginstellingen met frequentie waarin zij betrokken zijn (VO)

	Frequentie betrokkenheid				
	eenmalig	2-3 x	4-5 x	maandelijks	wekelijks
		p.j.	p.j.		
Remedial Teacher/ Intern Begeleider	-	-	-	-	-
Ambulante begeleider leerlingenzorg	-	-	-	-	-
Onderwijsbegeleidingsdienst	-	-	-	3	1
Expertisecentrum	-	-	-	-	-
Instelling voor Jeugdhulpverlening	1	-	1	1	1
Leerplichtambtenaar	1	3	4	2	-
Instelling Maatschappelijk Werk	-	2	6	18	8
Justitie	-	-	-	-	-
Arts / schoolarts	-	-	-	-	-
Kinderbescherming	-	-	-	1	1
Thuiszorg	-	-	-	-	-
Gezinsvoogd	-	-	-	-	-
Leerwegondersteunend onderwijs	-	-	-	-	2
OPDC	-	-	-	-	-
Individuele trajectbegeleiders	-	-	-	-	-

Met vijf instanties zijn er wekelijkse en maandelijkse contacten (68%). Opvallend is dat de instelling voor maatschappelijk werk relatief vaak geraadpleegd wordt.

Zorginstellingen kunnen worden ingeschakeld om hulp te bieden ten aanzien van verschillende zorgindicatoren.

Tabel 4.15 geeft weer hoe vaak welke instellingen zijn ingeschakeld in het kader van een van de zorgindicatoren.

Tabel 4.15: Relatie type zorginstellingen met zorgindicatoren waarbij zij betrokken zijn (VO)

	Zorgindicatoren						
	Cognitief probleem	Fysiek probleem	Gedrags- probleem	Gezins- probleem	Psychisch probleem	Soc-em. probleem	Probleem werkhouding
Remedial Teacher/ Intern Begeleider	-	-	-	-	-	-	-
Ambulante begeleider leerlingenzorg	-	-	-	-	-	-	-
Onderwijsbegeleidingsdienst	-	-	-	2	-	3	-
Expertisecentrum	-	-	-	-	-	-	-
Instelling voor Jeugdhulpverlening	-	-	2	-	-	-	1
Leerplichtambtenaar	1	1	1	4	-	5	2
Instelling Maatschappelijk Werk Justitie	1	2	6	5	-	8	5
Arts / schoolarts	-	-	-	-	-	-	-
Kinderbescherming	-	-	-	2	-	-	-
Thuiszorg	-	-	-	-	-	-	-
Gezinsvoogd	-	-	-	-	-	-	-
Leerwegondersteunend onderwijs	2	-	-	-	-	-	-
OPDC	-	-	-	-	-	-	-
Individuele trajectbegeleiders	-	-	-	-	-	-	-

Ook deze tabel lijdt aan het manco dat de gegevens van slechts een kleine groep leerlingen zijn verwerkt. Binnen die gegevens valt op dat met name het maatschappelijk werk een belangrijke rol speelt. Dat past in de tendens om het maatschappelijk werk in het voortgezet onderwijs in te schakelen, als brug tussen kind, school en thuis. Naast de leerplicht fungeert het maatschappelijk werk vaak als eerste opvang bij problemen. In hoeverre bureau Jeugdzorg is betrokken kan niet worden afgeleid. De jeugdhulpverlening is vrijwel afwezig.

Instellingen kunnen vooral preventief of curatief worden ingeschakeld. Dit zal verschil uitmaken voor de frequentie waarin instellingen zijn betrokken bij de zorg in relatie tot de ernst van het probleem. Gegevens hierover zijn opgenomen in tabel 4.16.

Tabel 4.16: Relatie status van het probleem en frequentie waarin instellingen zijn betrokken bij de zorg (VO)

	Status van het probleem				
	1	2	3	4	5
Eenmalig	-	-	1	-	-
2 tot 3 keer per jaar	-	-	3	3	-
4 tot 5 keer per jaar	-	2	2	10	4
Maandelijks	1	5	2	11	6
Wekelijks	-	-	2	1	0

De frequentie van inschakeling sluit aan bij de ernst van de problematiek. Globaal genomen zijn er meer interventies naarmate de problematiek ernstiger is.

4.6 Uitstroom

Sommige woonwagen- en zigeunerleerlingen doorlopen niet alle jaren van het voortgezet onderwijs op dezelfde school: zij wisselen van school. In tabel 4.17 is aangegeven hoe vaak een leerling in schooljaar 2001-2002 van school is gewisseld en wat daarvoor de belangrijkste redenen zijn geweest.

Tabel 4.17: Aantal keer dat jongens en meisjes met een bepaalde reden van school zijn gewisseld (totaal: 1064 leerlingen)

Reden schoolwissels	Jongens	Meisjes	Totaal
	N	N	N
Verhuizing	2	2	4
Partiële leerplicht	8	6	13
- gedrag	3	1	4
- privé redenen	2	2	4
- slechte resultaten	1	1	2
- schoolverzuim	2	2	4
Leerresultaten	21	24	45
Incident	4	1	5
Gedrag	5	9	14
Onbekend	6	8	14
Totaal aantal schoolwissels	46	50	96

In schooljaar 2001-2002 hebben er 96 schoolwissels plaatsgevonden. Het betreft eveneens 96 leerlingen. Er zijn dus geen leerlingen die vaker dan 1 keer van school zijn gewisseld in 2001-2002.

In totaal is 9% van de woonwagen- en zigeunerleerlingen in het voortgezet onderwijs van school gewisseld. De schoolwissels zijn voorgekomen bij 50 meisjes en 46 jongens. De meest genoemde reden is leerresultaten (47%). Van 14 leerlingen is de reden van de schoolwissel onbekend.

In tabel 4.18 is het aantal schoolwissels weergegeven van leerlingen die Nederlands spreken en van leerlingen die een Romani-taal spreken.

Tabel 4.18: Aantal keer dat Nederlands-sprekende leerlingen en Romani-sprekende leerlingen met een bepaalde reden van school zijn gewisseld (totaal: 1064 leerlingen)

Reden schoolwissels	Nederlands	Romani	Totaal
	N	N	N
Verhuizing	2	2	4
Partiële leerplicht	12	2	
- gedrag	4	0	4
- privé redenen	3	1	4
- slechte resultaten	1	1	2
- schoolverzuim	4	0	4
Leerresultaten	37	8	45
Incident	4	1	5
Gedrag	12	2	14
Onbekend	13	1	14
Totaal aantal schoolwissels	80	16	96

Van de Nederlands-sprekende leerlingen zijn 80 leerlingen van school gewisseld. Van de Romani-sprekende leerlingen zijn 16 leerlingen van school gewisseld. Zowel voor de Nederlands sprekende als voor de Romani sprekende leerlingen zijn de leerresultaten de belangrijkste reden geweest om van school te wisselen.

Naast het wisselen van school komt het ook voor dat leerlingen de school voortijdig verlaten. In tabel 4.19 is vermeld hoeveel woonwagen- en zigeunerleerlingen het voortgezet onderwijs in het schooljaar 2001-2002 voortijdig verlaten hebben.

Tabel 4.19: Aantal leerlingen dat voortijdig het voortgezet onderwijs heeft verlaten

Voortijdig schoolverlaten	Regulier vo zonder zorg	Regulier vo met zorg	Speciaal onderwijs	Totaal
Ontheffing gedrag	-	2	1	3
Ontheffing privé- omstandigheden	1	-	1	2
Verwijdering slecht gedrag	1	-	-	1
Verwijdering na incident	1	-	-	1
Verwijdering privé- omstandigheden	-	-	1	1
Verwijdering na langdurig schoolverzuim	1	-	1	2
Onbekend	7	1	5	13
Totaal	11	3	9	23

De meeste leerlingen die de school voortijdig verlaten hebben zijn afkomstig uit het regulier onderwijs zonder zorg (48%). Het percentage schoolverlaters afkomstig uit speciaal onderwijs is relatief groot: 39%. Dit betekent, dat 39% van de voortijdig schoolverlaters afkomstig is uit een type onderwijs waaraan in totaal (slechts) 20% van de leerlingen deelneemt. Het verdient aanbeveling om na te gaan waarom het voortijdig schoolverlaten in zo'n hoge mate voorkomt in het speciaal onderwijs, waar de zorg voor de leerlingen het grootst mag worden geacht. Van 13 leerlingen is de reden van schoolverlaten onbekend.

In 2001-2002 bevonden 109 leerlingen zich in een examenklas. De meeste van hen in het vbo (77). Elf leerlingen zaten in een mavo examenklas; 17 in lwoo en vier in een havo examenklas.

In onderstaande tabel is opgenomen of deze leerlingen al dan niet hun eindexamen hebben behaald.

Tabel 4.20: Aantal leerlingen dat het voortgezet onderwijs heeft verlaten, al dan niet met diploma

Examenkandidaten	Regulier vo zonder zorg	Regulier vo met zorg	Speciaal onderwijs	Totaal
Geslaagd, verlaat de school	41	8	-	49
Gezakt, stroomt af	-	-	-	-
Gezakt, verlaat de school	-	-	-	-
Doet geen eindexamen, verlaat de school	2	-	-	2
Onbekend	-	-	-	-
Totaal	43	8	-	51

Van 51 leerlingen zijn gegevens bekend. In totaal 49 leerlingen (39 in vbo en 8 in lwoo gemengde leerweg, 1 in havo en 1 in mavo) zijn geslaagd voor het examen. Twee vbo-leerlingen hebben de school verlaten, zonder eindexamen te doen. Van 58 leerlingen is niet bekend of zij hun diploma hebben behaald.

5 SCHOOLLOOPBAANGEGEVENS MET BETREKKING TOT BEROEPSONDERWIJS, EDUCATIE EN HOGER ONDERWIJS

5.1 Algemene gegevens

In alle projectgebieden waarover gegevens bekend zijn, zijn voor het schooljaar 2001-2002 gegevens opgenomen van in totaal 286 woonwagen- en zigeunerleerlingen die na het voortgezet onderwijs nog een opleiding gevolgd hebben, of waarvan bekend is dat ze dat niet gedaan hebben. Van 48 leerlingen is bekend dat zij geen opleiding meer gevolgd hebben na het voortgezet onderwijs. Van 238 leerlingen is bekend dat zij wel een opleiding zijn gaan volgen na het voortgezet onderwijs. Het betreft 87 jongens (37%) en 120 meisjes (50%). Van 31 leerlingen (13%) is de sexe onbekend. Uitgesplitst naar herkomst hebben de gegevens betrekking op 179 Nederlands sprekende kinderen (75%) en 28 kinderen die een Romani taal spreken (12%). Van 31 leerlingen (13%) is de herkomst onbekend.

In tabel 5.1 is de woonsituatie van de BEO, ED en HO leerlingen weergegeven. De woonsituatie is bekend van 198 leerlingen.

Tabel 5.1: Verdeling van de BEO, ED, HO leerlingen naar woonsituatie

Woonsituatie	Aantal leerlingen
Woonwagen	136
Huis	61
Woonboot	1
Opvangverblijf	0
Geen vaste woon- of verblijfplaats	0
Totaal	198

Uit deze tabel blijkt dat 69% van de leerlingen waarvan de woonsituatie bekend is, in een woonwagen woont en 31% woont in een huis.

Uit onderzoek blijkt, dat de vooropleiding van de ouder(s)/verzorger(s) een betrouwbare voorspeller is voor de schoolloopbaan van een leerling. In tabel 5.2 is weergegeven wat de hoogst genoten opleiding is van (een van de) ouder(s)/verzorger(s). Het betreft de opleiding waarmee een begin is gemaakt. De ouder(s)/verzorger(s) kunnen deze opleiding voortijdig of ongediplomeerd verlaten hebben. De opleiding van de ouders is bekend van 20 leerlingen (van 218 leerlingen is de opleiding van de ouders onbekend).

Tabel 5.2: Verdeling van de BEO, ED, HO leerlingen naar opleiding ouder(s)/ verzorger(s)

Opleiding	Aantal leerlingen
Geen	3
Basisonderwijs	15
Vbo	1
Avo	1
(K)mbo	0
Ve/bbo	0
Hbo/wo	0
Onbekend	218
Totaal	238

Uit deze tabel blijkt dat van 75% van de leerlingen waarvan de opleiding van de ouders bekend is, de hoogst genoten opleiding basisonderwijs is.

5.2 Instroom

Leerlingen die beroepsonderwijs, educatie of hoger onderwijs volgden in schooljaar 2001-2002 konden kiezen uit een aantal typen onderwijs. In tabel 5.3 is vermeld hoeveel leerlingen beroepsbegeleidend, beroepsopleidend, educatie of hoger onderwijs volgen. Deze zijn uitgesplitst naar leeftijd, geslacht en herkomst.

Een overzicht van de aantallen leerlingen in de verschillende typen onderwijs per project zijn opgenomen in bijlage 4. Van de 238 leerlingen waarvan bekend is dat zij nog een opleiding hebben gevolgd is van 1 leerling niet bekend welke opleiding die gevolgd heeft. Wel is bekend dat het een meisje van 16 jaar of ouder is en dat ze een woonwagenleerling is.

Daarnaast is van 31 leerlingen bekend dat ze de BOLM gevolgd hebben, maar van deze leerlingen is noch de sekse, noch de herkomst bekend. Deze 32 leerlingen zijn niet opgenomen in onderstaande tabel, maar zijn wel opgenomen in bijlage 4.

Tabel 5.3: Aantal leerlingen dat in 2001-2002 beroepsonderwijs, educatie of hoger onderwijs heeft gevolgd (totaal: 206 leerlingen)

	<16	≥16	Jongens	Meisjes	WW	RSZ
Beroepsbegeleidend ond.						
- bbla	3	36	16	23	37	2
- bblb	21	31	24	28	48	4
- bblv	0	31	15	16	19	12
- bblm	0	3	2	1	3	0
- bbls	0	0	0	0	0	0
Totaal beroepsbegeleidend onderwijs	24	101	57	68	107	18
Beroepsopleidend ond.						
- bola	0	10	4	6	9	1
- bolb	2	25	6	21	24	3
- bolv	0	14	7	7	12	2
- bolm	0	13	3	10	10	3
- bols	0	0	0	0	0	0
Totaal beroepsopleidend onderwijs	2	62	20	44	55	9
Educatie						
- kse 1	3	10	8	5	12	1
- kse 2	1	0	1	0	1	0
- kse 3	0	0	0	0	0	0
- kse 4	0	0	0	0	0	0
- kse 5	0	0	0	0	0	0
- kse 6	0	0	0	0	0	0
Totaal Educatie	4	10	9	5	13	1
Overig Hoger onderwijs						
- hbo	0	2	1	1	2	0
- wo	0	1	0	1	1	0
Totaal overig hoger ond.	0	3	1	2	3	0
Totaal N	30	176	87	119	178	0
Totaal %						

Aan het beroepsbegeleidend onderwijs hebben in totaal 125 woonwagen- en zigeunerleerlingen deelgenomen (61%), aan het beroepsopleidend onderwijs 64 leerlingen (31%), aan educatie 14 leerlingen (7%) en aan het overig hoger onderwijs totaal 3 leerlingen (1%). Van de in totaal 125 leerlingen blijkt slecht een klein deel (7%) te kiezen voor een opleiding met een drempelloze instroom (educatie). Dit gering aantal leerlingen bevindt zich geheel (met uitzondering van één) in het laagste niveau (kse1). Aan het meer praktijkgerichte beroepsonderwijs (BBL) neemt ongeveer twee keer zoveel woonwagen- en zigeunerjongeren deel dan aan het meer theoretische beroepsonderwijs (BOL). Dat sluit in principe beter aan op de meer praktijkgerichte achtergrond van de wwz-leerling. De specialistenopleiding kent geen deelname, de middenkaderopleiding binnen de beroepsbegeleidende leerweg (BBL) slechts beperkt. Binnen de beroepsopleidende leerweg (BOL) is de deelname aan de middenkaderopleiding wel substantieel.

5.3 Uitstroom

In tabel 5.4 wordt weergegeven welke leerlingen het onderwijs in het schooljaar 2001-2002 verlaten hebben, met of zonder diploma.

Tabel 5.4: Aantal leerlingen dat in 2001-2002 het beroepsonderwijs, educatie of hoger onderwijs met of zonder diploma heeft verlaten (totaal: 49 leerlingen)

	<16	≥16	Jongens	Meisjes	WW	RSZ
Beroepsbegeleidend ond.						
- bbla: deelcertificaten behaald; school verlaten	0	3	1	2	3	0
- bbla: geslaagd; school verlaten	0	3	1	2	3	0
- bbla: gezakt; school verlaten	0	1	1	0	1	0
- bbla: school verlaten; doet geen eindexamen	0	2	0	2	2	0
- bbla: school verlaten; slechte resultaten	0	1	1	0	1	0
- bblb: deelcertificaten behaald; school verlaten	0	1	0	1	1	0
- bblb: geslaagd; school verlaten	0	9	3	6	9	0
- bblb; school verlaten; privé omstandigheden	0	1	1	0	1	0
- bblm; geslaagd; school verlaten	0	1	1	0	1	0
- bblv; deelcertificaten behaald; school verlaten	0	2	1	1	2	0
- bblv: geslaagd; school verlaten	0	3	1	2	0	3
- bblv; gezakt; school verlaten	0	1	0	1	1	0
- bblv; school verlaten; reden onbekend	0	2	0	2	0	2
- bblv: school verlaten; doet geen eindexamen	0	1	1	0	1	0
Totaal beroepsbegeleidend onderwijs	0	31	12	19	26	5
Beroepsopleidend ond.						
- bola; geslaagd; school verlaten	0	1	1	0	1	0
- bolb; deelcertificaten behaald; school verlaten	0	2	1	1	2	0
- bolb; geslaagd; school verlaten	0	5	0	5	0	5
- bolb; gezakt; school verlaten	0	2	0	2	2	0
- bolm; geslaagd; school verlaten	0	4	0	4	4	0
- bolm; verlaat de	0	1	1	0	1	0

school; doet geen examen						
- bolv: geslaagd; school verlaten	0	2	1	1	2	0
Totaal beroeps- opleidend onderwijs	0	17	4	13	12	5
Educatie						
- kse 1: school verlaten; privé omstandigheden	0	1	1	0	1	0
Totaal educatie	0	1	1	0	1	0
Overig Hoger onderwijs						
- hbo	0	0	0	0	0	0
- wo	0	0	0	0	0	0
Totaal overig hoger ond.	0	0	0	0	0	0
Totaal N	0	49	17	32	39	10
Totaal %	0	100%	35%	65%	80%	20%

Uit de tabel blijkt dat in schooljaar 2001-2002 in totaal 49 leerlingen het beroepsonderwijs/educatie/hoger onderwijs verlaten hebben. Deze leerlingen zijn allemaal 16 jaar of ouder. Het betreft 35% jongens en 65% meisjes, 80% is Nederlands sprekend, 20% spreekt een Romani taal.

De meeste leerlingen die het onderwijs verlaten hebben zijn afkomstig uit het beroepsbegeleidend onderwijs (31 leerlingen). Van deze 31 leerlingen zijn er 16 geslaagd voor het examen. Zes leerlingen hebben de school verlaten na het behalen van deelcertificaten. De overige 9 leerlingen hebben de school zonder diploma verlaten.

In totaal 17 jongeren hebben het beroepsopleidend onderwijs verlaten in het schooljaar 1001-2002. Van deze 17 leerlingen zijn er 12 geslaagd voor het examen en 2 leerlingen hebben deelcertificaten behaald. De overige drie leerlingen hebben het beroepsopleidend onderwijs verlaten zonder diploma op zak.

De leerling van kse1 heeft de school wegens privé omstandigheden verlaten.

Van de 49 leerlingen die de school verlaten hebben in het schooljaar 2001-2002 werken momenteel 14 leerlingen in loondienst en heeft één leerling tijdelijk werk. Daarnaast heeft één leerling geen werk en geen uitkering en heeft één leerling een uitkering. Tot slot is van één leerling bekend dat zij zich momenteel bezighoudt met het moederschap. Van de overige 31 leerlingen is de huidige bezigheid niet bekend.

6 CONCLUSIES

In de vorige hoofdstukken zijn de schoolloopbanen van woonwagen- en zigeunerleerlingen beschreven. De gegevens hebben voornamelijk betrekking op het schooljaar 2001-2002 en zijn afkomstig van 27 projectgebieden. In dit laatste hoofdstuk worden de resultaten kort samengevat.

6.1 Voor- en vroegschoolse educatie

In het schooljaar 2001-2002 is van 126 leerlingen bekend dat ze hebben deelgenomen aan voor- en vroegschoolse activiteiten. Van alle kinderen van 0 tot 4 jaar neemt 70% van de jongens en 77% van de meisjes deel aan VVE activiteiten. Het betreft 71% Nederlands sprekende kinderen en 79% Romani-sprekende kinderen. De meeste kinderen gaan naar een crèche/peuterspeelzaal.

6.2 Primair onderwijs

In het primair onderwijs zaten in het schooljaar 2001-2002 in de 27 projecten samen 2.818 woonwagen- en zigeunerleerlingen. Het betreft 1.982 Nederlands-sprekende leerlingen en 569 Romani-sprekende leerlingen (van 267 leerlingen is de thuistaal niet bekend).

6.2.1 Speciaal onderwijs

Van de woonwagen- en zigeunerleerlingen in het primair onderwijs volgt 13,3% speciaal onderwijs. Dit percentage ligt bijna drie keer zo hoog voor woonwagen- en zigeunerleerlingen als voor alle leerlingen in Nederland (5%).

Er zitten relatief meer jongens (17%) dan meisjes (9%) in het speciaal onderwijs en meer Nederlands sprekende (14%) dan Romani-sprekende leerlingen (10%).

6.2.2 Doublures

In totaal zijn 129 leerlingen blijven zitten. Dit is 6,7% van het totaal aantal leerlingen. Ten opzichte van vorig schooljaar is het aantal zittenblijvers met% gestegen. De meeste doublures (66%) vinden plaats in de laagste groepen.

6.2.3 Verzuim

Het verzuim is aangegeven voor 442 jongens en meisjes. Dit is slechts 17% van het totaal aantal jongens en meisjes.

Van alle leerlingen heeft 42% niet verzuimd. Eén procent heeft alle dagen verzuimd. Het betreft drie jongens en één meisje. Zowel jongens als meisjes verzuimen het onderwijs gemiddeld het vaakst tussen de 1 en 2 dagen.

Leerlingen die Nederlands spreken hebben gemiddeld minder dagen per maand verzuimd dan leerlingen die een Romani-taal spreken. Van de Nederlands sprekende leerlingen verzuimt 51% het onderwijs niet, versus 26% van de Romani-sprekende leerlingen. Ook het ernstige verzuim (meer dan 10 dagen per maand en alle dagen) komt veelvuldiger voor bij Romani-sprekende leerlingen (14%) dan bij Nederlands sprekende leerlingen (2,5%).

Ziekteverzuim komt het meest voor bij leerlingen die het onderwijs 4 dagen of minder hebben verzuimd. Ongeoorloofd verzuim komt het meest voor bij leerlingen die het onderwijs 5-10 dagen per maand hebben verzuimd en is ook de reden van verzuim voor alle leerlingen die het onderwijs alle dagen verzuimen.

6.2.4 Overige zorgindicatoren

Er worden vooral cognitieve problemen (58%) gesignaleerd. Daarnaast zijn ook gezinsproblemen (9,5%), sociaal-emotionele problemen (9,5%) en problemen met betrekking tot de werkhouding (9,5%) relatief vaak genoemd. Het vaakst worden risicofactoren vermeld die dusdanig problematisch zijn, dat extra aandacht binnen de school nodig is (status 3). Van alle gesignaleerde risicofactoren heeft 37% deze status meegekregen. 18% van de gesignaleerde risicofactoren zijn ernstiger (status 4 of 5) en 45% is minder ernstig (status 1 of 2).

Voor Nederlands sprekende leerlingen geldt, dat bijna de helft (49%) van de gesignaleerde problemen status 2 (in lichte mate aanwezig, binnen de groep op te vangen) heeft meegekregen en dat 33% status 3 (problematisch: extra aandacht binnen de school nodig) heeft meegekregen. Voor Romani sprekende leerlingen geldt dat 45% van de gesignaleerde problemen status 3 heeft. Bovendien heeft een derde (33%) van de gesignaleerde problemen van Romani leerlingen een nog hogere status (4 ernstig of 5 zeer ernstig).

6.2.5 Instellingen die betrokken zijn bij de zorg

De meest frequente contacten met interne deskundigen of externe instellingen vinden slechts eenmalig plaats. Meer frequente contacten komen vooral voor met remedial teachers/intern begeleiders en instellingen voor maatschappelijk werk. Met sommige zorginstellingen varieert de frequentie van de contacten sterk; van eenmalig tot wekelijks (maatschappelijk werk) of maandelijks (leerplichtambtenaar).

De remedial teacher/intern begeleider wordt voor alle voorkomende risicofactoren ingeschakeld. Ook de onderwijsbegeleidingsdienst en leerplichtambtenaren worden breed ingezet: voor alle voorkomende risicofactoren met uitzondering van fysieke problemen. Met het maatschappelijk werk zijn er vooral contacten bij gezinsproblemen, maar in mindere mate ook bij cognitieve, fysieke en sociaal-emotionele problemen. Met externe zorginstellingen wordt het vaakst contact gezocht bij gezinsproblemen (38%) en cognitieve problemen (28%).

Het lijkt erop, dat de contacten met externe zorginstellingen minder frequent voorkomen naarmate het probleem ernstiger is en andersom. Het zou interessant zijn om na te gaan of dit samenhangt met een nadruk op preventie van problemen, of dat andere oorzaken hieraan ten grondslag liggen.

6.2.6 Schoolwissels

In totaal zijn 210 leerlingen (8%) afgelopen schooljaar van school gewisseld. Het betreft 117 jongens en 93 meisjes. De meest genoemde reden is 'leerresultaten' (88), gevolgd door verhuizing' (42).

6.3 Voortgezet onderwijs

In alle 27 projecten samen zijn voor schooljaar 2001-2002 gegevens opgenomen van 1.203 woonwagen- en zigeunerleerlingen. Het betreft 538 jongens en 539 meisjes. Van 126 leerlingen is de sexe onbekend. In het voortgezet onderwijs zaten in schooljaar 2001-2002 samen 898 leerlingen die Nederlands spreken en 179 leerlingen die een Romani-taal spreken. Van 126 leerlingen is de thuistaal onbekend. De doelgroep bestaat

in het voortgezet onderwijs voor 15% uit Romani-sprekende leerlingen en 75% Nederlands sprekende leerlingen.

6.3.1 Speciaal voortgezet onderwijs

In totaal heeft 19,7% van de woonwagen- en zigeunerleerlingen in het voortgezet onderwijs deelgenomen aan het speciaal onderwijs, en wel 23% van de jongens en 16% van de meisjes. In vergelijking met vorig schooljaar is het deelnamepercentage aan het voortgezet speciaal onderwijs gedaald met 1%. Het percentage wwz-leerlingen in het speciaal onderwijs ligt voor het voortgezet onderwijs beduidend hoger dan voor het primair onderwijs. (19,7% in het voortgezet onderwijs en 13,3% in het primair onderwijs). Het aantal jongens dat deelneemt aan vso/svo is naar verhouding ongeveer 1,5 keer zo groot als het aantal meisjes dat deelneemt aan vso/svo. Deze verhouding is ten opzicht van vorig schooljaar gelijk gebleven.

Van alle leerlingen in het voortgezet onderwijs in Nederland gaat 14,2% naar het voortgezet speciaal onderwijs of het voortgezet onderwijs met zorgcomponent. Van deze leerlingen neemt 1,5% deel aan svo, 1,8% aan vso, 9,0% aan leerwegondersteunend onderwijs en 1,9% aan praktijkonderwijs. Van de cumi-leerlingen in Nederland neemt 39,1% deel aan het voortgezet speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs met zorgcomponent: 2,1% aan svo, 3,6% aan vso, 27,6% aan leerwegondersteunend onderwijs 5,8% aan praktijkonderwijs. Voor woonwagen- en zigeunerleerlingen zijn de percentages respectievelijk 38,8% (totaal), 18,4% (svo), 1,3% (vso), 12,5% (lwoo) en 6,6% (pro/ivbo).

Van de leerlingen die Nederlands spreken heeft ruim 19% (175 leerlingen) deelgenomen aan het speciaal onderwijs. Van de Romani-sprekende leerlingen is dat 21% (37 leerlingen). Opmerkelijk is, dat in het basisonderwijs meer woonwagen- dan zigeunkinderen deelnemen aan het speciaal onderwijs (respectievelijk 14% en 10%). In het voortgezet onderwijs ligt deze verhouding andersom: 19% van de woonwagenkinderen neemt deel aan het voortgezet speciaal onderwijs, tegenover 21% van de zigeunerleerlingen.

6.3.2 Regulier voortgezet onderwijs (met en zonder zorgcomponent)

De gegevens met betrekking tot deelname van de verschillende groepen (landelijk, cumi en wwz) aan speciaal onderwijs een regulier onderwijs met en zonder zorgcomponent laat een interessante trend zien.

In elk van de drie onderscheiden categorieën (regulier voortgezet onderwijs zonder zorgcomponent; regulier voortgezet onderwijs met zorgcomponent en speciaal onderwijs) blijkt een van de groepen leerlingen (landelijk, cumi en wwz) oververtegenwoordigd te zijn, terwijl de twee overige groepen ongeveer even sterk vertegenwoordigd zijn. In regulier voortgezet onderwijs zonder zorgcomponent zijn alle leerlingen in Nederland oververtegenwoordigd; in voortgezet onderwijs met zorgcomponent zijn de cumi leerlingen oververtegenwoordigd en in speciaal onderwijs zijn wwz leerlingen oververtegenwoordigd.

Woonwagen- en zigeunerleerlingen zijn vooral oververtegenwoordigd in vbo en svo/svo. Cumi leerlingen zijn vooral oververtegenwoordigd in lwoo. Aan praktijkonderwijs / ivbo nemen woonwagen- en zigeunerleerlingen relatief iets vaker deel dan cumi leerlingen. De sterke vertegenwoordiging van cumi leerlingen in voortgezet onderwijs met zorgcomponent is derhalve vrijwel geheel te herleiden tot hun deelname aan lwoo. Aan

havo/vwo nemen nog nauwelijks woonwagen- en zigeunerleerlingen deel. Voor cumi leerlingen is dit vaker het geval, maar nog lang niet zo vaak als geldt voor het landelijk gemiddelde.

Zoals eerder aangegeven valt op, dat meer cumi leerlingen (38%) dan woonwagenleerlingen (30%) deelnemen aan voortgezet onderwijs met zorgcomponent. En dan met name aan lwoo. De hoge vertegenwoordiging van woonwagen- en zigeunerleerlingen in het speciaal onderwijs komt vooral voor rekening van deelname aan svo en in veel mindere mate aan deelname aan vso/rec.

De introductie van regulier voortgezet onderwijs met zorgcomponent heeft voor woonwagen- en zigeunerleerlingen geen effect gehad op hun deelname aan het speciaal onderwijs. Zowel dit als vorig schooljaar nam ongeveer 19% deel aan het speciaal onderwijs. Dit effect was er daarentegen wel voor cumi leerlingen. Hun deelname aan speciaal onderwijs liep terug van 10,6% naar 5,4%.

De deelnamepercentages van woonwagen- en zigeunerleerlingen aan verschillende typen voortgezet onderwijs verschillen zowel van de landelijke deelnamepercentages als de deelnamepercentages van cumi-leerlingen. Woonwagen- en zigeunerleerlingen zijn sterk oververtegenwoordigd in vbo (69%) en sterk ondervertegenwoordigd in havo/vwo (3%). Het deelnamepercentage van cumi-leerlingen aan vbo (20%) komt sterker overeen met het landelijk gemiddelde (13%) dan met het gemiddelde van woonwagen- en zigeunerleerlingen (69%). Het percentage cumi-leerlingen dat deelneemt aan havo of vwo (18%) neemt een middenpositie in tussen het landelijk gemiddelde (32%) en het percentage woonwagen- en zigeunerleerlingen (3%).

Zowel van de leerlingen die Nederlands spreken als de leerlingen met een Romani-taal als thuistaal hebben de meesten binnen het regulier voortgezet onderwijs deelgenomen aan het vbo (respectievelijk 69% en 67%). Slechts weinig leerlingen zitten op een mavo, havo of vwo, namelijk 7% van de Nederlands-sprekende leerlingen (25 mavo-leerlingen en 13 havo/vwo-leerlingen) en 17% van de Romani-sprekende leerlingen (12 mavo-leerlingen en 4 havo/vwo-leerlingen).

6.3.3 *Doublures*

In het voortgezet onderwijs is 2,4% van de woonwagen- en zigeunerleerlingen blijven zitten. Relatief gezien zijn de meeste zittenblijvers afkomstig uit het speciaal voortgezet onderwijs.

6.3.4 *Verzuim*

Het verzuim is bekend van 116 leerlingen. Dit is slechts 11% van het totaal aantal jongens en meisjes in het voortgezet onderwijs.

Van de woonwagen- en zigeunerleerlingen in het voortgezet onderwijs heeft 30% niet verzuimd en 18% heeft gemiddeld één tot twee dagen per maand verzuimd. Twintig procent van de woonwagen- en zigeunerleerlingen heeft 2 tot 4 dagen verzuimd. Hierbij valt op dat meisjes vaker 2-4 dagen verzuimen dan jongens (respectievelijk 26% en 13%). Het ernstige verzuim (meer dan 10 dagen per maand) komt vaker voor bij jongens (13%) dan bij meisjes (5%). Ok van de dertien leerlingen die alle dagen hebben verzuimd, zijn de meeste (9) jongens.

In totaal hebben 13 leerlingen alle dagen het onderwijs verzuimd. Van deze 13 leerlingen is bekend dat zij afkomstig zijn uit het vbo (5), praktijkonderwijs (5) en het

svo (3). Van deze leerlingen betreft het geen van de leerlingen die in tabel 4.3 zijn geregistreerd als 'geen onderwijs volgend'. Dit betekent dat het aantal leerlingen in de leeftijd van het voortgezet onderwijs, dat geen onderwijs volgt niet 41 is (zoals aangegeven in tabel 4.3), maar 54. Dit is 5% van het totaal aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs.

Ongeoorloofd verzuim komt het meest voor bij woonwagen- en zigeunerleerlingen die meer dan 10, of alle dagen per maand hebben verzuimd. Ziekte komt het meest voor bij leerlingen die 1 tot 4 dagen per maand hebben verzuimd.

6.3.5 Overige zorgindicatoren

Er zijn slechts weinig gegevens bekend over de zorgindicatoren. De representativiteit is derhalve in het geding.

Opvallend is wel, dat in het primair onderwijs cognitieve problemen het vaakst zijn gesignaleerd en in het voortgezet onderwijs gedragsproblemen. Zowel in het primair als voortgezet onderwijs nemen gezinsproblemen een groot aandeel in de risicofactoren in. Evenals in het primair onderwijs zijn in het voortgezet onderwijs vooral problemen met status 3 gesignaleerd (47%).

6.3.6 Schoolwissels

In schooljaar 2001-2002 zijn 25 schoolwissels voorgekomen. Het betreft eveneens 25 leerlingen. Er zijn dus geen leerlingen die vaker dan 1 keer van school zijn gewisseld in 2001-2002.

In totaal is 2% van de woonwagen- en zigeunerleerlingen in het voortgezet onderwijs van school gewisseld. De schoolwissels zijn voorgekomen bij 7 meisjes en 18 jongens. De meest genoemde reden is 'omzetting naar partiële leerplicht', namelijk 8 keer. Slechte leerresultaten blijken bij 10 leerlingen (waarvan 4 onder 'partiële leerplicht') de oorzaak te zijn geweest van hun schoolwissel.

6.3.7 (Voortijdig) schoolverlaten

Zeventien leerlingen hebben het voortgezet onderwijs voortijdig verlaten. Bijna allemaal zijn zij afkomstig uit het vbo (9) en het svo (6). Een voortijdig schoolverlater komt uit het praktijkonderwijs en een uit de basisvorming vmbo/havo/vwo.

In 2001-2002 bevonden 89 leerlingen zich in een examenklas. De meeste van hen in het vbo (80). Vier leerlingen zaten in een mavo examenklas; drie in lwoo; 1 in vmbo en 1 in een HAVO examenklas. Van 27 leerlingen zijn gegevens bekend. 25 van hen (24 in vbo en 1 in lwoo basisberoepsgerichte leerweg) zijn geslaagd voor het examen. Eén mavo leerling is gezakt en afgestroomd en één vbo leerling is gezakt en heeft de school verlaten. Van 62 leerlingen is niet bekend of zij hun diploma hebben behaald.

6.4 Beroepsonderwijs, educatie en hoger onderwijs

In alle 27 projecten zijn voor het schooljaar 2001-2002 gegevens opgenomen van in totaal 338 woonwagen- en zigeunerleerlingen die na het voortgezet onderwijs nog een opleiding gevolgd hebben of waarvan bekend is dat ze dat niet gedaan hebben. Van 108 leerlingen is de bekend dat zij geen opleiding meer gevolgd hebben, van 230 leerlingen is bekend dat zij wel een opleiding gevolgd hebben na het voortgezet onderwijs.

Uitgesplitst naar herkomst hebben de gegevens betrekking op 131 Nederlands sprekende kinderen (57%) en 23 kinderen die een Romani taal spreken (10%). Van 76 leerlingen (33%) is de herkomst onbekend.

6.4.1 *Deelname beroepsonderwijs, educatie en hoger onderwijs*

Aan het beroepsbegeleidend onderwijs hebben in totaal 81 woonwagen- en zigeunerleerlingen deelgenomen (60,4%), aan het beroepsopleidend onderwijs 26 leerlingen (19,4%), aan educatie 26 leerlingen (19,4%) en aan het overig hoger onderwijs totaal 1 leerling (0,7%).

6.4.2 *Uitstroom beroepsonderwijs, educatie en hoger onderwijs*

In het schooljaar 2001-2002 hebben in totaal 20 leerlingen het beroepsonderwijs/educatie/hoger onderwijs verlaten. In totaal 15 van deze leerlingen zijn 16 jaar of ouder. De meeste leerlingen die het onderwijs verlaten hebben zijn afkomstig uit het beroepsbegeleidend onderwijs (12 leerlingen). Van deze 12 leerlingen zijn er 4 geslaagd voor het examen. Drie leerlingen hebben de school verlaten na het behalen van deelcertificaten. De overige 5 leerlingen hebben de school zonder diploma verlaten. Alle zes jongeren die het beroepsopleidend onderwijs hebben verlaten, deden dit met een diploma op zak.

7 BIJLAGEN

Bijlage 1

Aantal leerlingen per project dat deelneemt aan activiteiten op het terrein van voor- en vroegschoolse educatie, of valt onder de categorie geen of onbekend⁸.

Project	Peuter- opvang algemeen	Peuter- opvang speciaal	Peuter- opvang overig	Geen	Onbekend	Totaal
Groningen (GRGR)	6	0	0	1	0	7
Regio Zwolle (OVZW)	1	0	0	0	0	1
Apeldoorn (GEAP)	1	0	0	0	3	4
Utrecht (UTUT)	5	0	0	21	22	48
Zuidwest Kennemerland en Haarlem (NOHA)	7	1	0	0	1	9
Zuid-Holland Zuid (ZUDO)	0	0	0	0	2	2
Roosendaal (BRRO)	15	0	0	0	0	15
Land van Heusden/Altena en Breda (BRBR)	7	0	0	0	0	7
Noord-oost Brabant (BROS)	5	8	0	0	0	13
Eindhoven regio (BREE)	0	0	0	0	41	41
Midden Limburg (LIRO)	0	1	0	0	2	3
Westelijke Mijnstreek (LISI)	6	7	0	0	0	13
Zuidelijk Zuid-Limburg (LIMA)	20	5	0	0	0	25
Totaal	73	22	0	22	71	188

⁸ Onder de categorie 'peuteropvang algemeen' vallen creche/peuterspeelzaal en kinderdagverblijf. Onder 'peuteropvang speciaal' vallen opvoedingsondersteunende programma's, taalstimuleringsactiviteiten en speelleeractiviteiten. Onder 'peuteropvang overig' vallen de andere voorschoolse projecten.

Bijlage 2

Aantal leerlingen per project dat regulier basisonderwijs of speciaal onderwijs volgt of onder de categorie geen onderwijs of onbekend valt.

Project	Regulier bso	Sbo	SO/REC	Geen	Onbekend	Totaal
Groningen (GRGR)	59	8	3	0	1	71
Friesland (FRXX)	60	3	0	0	0	63
Drenthe (DREM)	197	22	4	0	0	223
Midden-Ijssel (OVDE)	32	0	0	0	0	32
Regio Zwolle (OVZW)	51	3	1	0	1	56
Apeldoorn (GEAP)	105	8	0	0	2	115
Arnhem (GEAR)	119	29	10	0	0	158
Nijmegen (GENI)	67	6	4	0	0	77
Eemland (UTAM)	109	13	5	0	1	128
Utrecht (UTUT)	109	19	10	0	0	138
Noord Kennemerland (NHHE)	22	2	0	0	0	24
Zuidwest Kennemerland en Haarlem(NOHA)	27	1	1	0	0	29
Regio Den Haag (ZUDH)	91	0	0	0	0	91
Zuid-Holland Zuid (ZUDO)	99	8	2	0	4	113
Leiden (ZULE)	15	0	0	0	0	15
Roosendaal (BRRO)	142	12	2	0	0	156
Land van Heusden/Altena en Breda (BRBR)	88	14	2	0	0	104
Tilburg (BRTI)	13	1	0	0	0	14
Noord-oost Brabant (BROS)	69	8	2	0	0	79
Eindhoven regio (BREE)	81	8	2	0	0	91
Eindhoven stad (BRES)	49	5	1	0	0	55
Helmond (BRHE)	102	5	1	0	0	108
De Kempen (BRKE)	81	7	0	0	5	93
Midden-Limburg (LIRO)	134	16	6	0	0	156
Westelijke Mijnstreek (LISI)	193	30	9	0	0	232
Zuidelijk Zuid-Limburg (LIMA)	190	27	18	0	1	236
Oostelijk Zuid-Limburg (LIHE)	133	22	6	0	0	161
Totaal	2437	277	89	0	15	2818

Bijlage 3

Aantal leerlingen per project dat zit op een school voor vo zonder zorg, een school voor vo met zorg, een school voor speciaal onderwijs, of valt onder overig speciaal onderwijs, geen onderwijs of onbekend.

Project	Vo zonder zorg	Vo met zorg	Speciaal onderwijs	Overig speciaal onderwijs	Geen	Onbekend	Totaal
Groningen (GRGR)	6	5	10	0	0	1	22
Friesland (FRXX)	23	0	2	0	0	0	25
Drenthe (DREM)	68	24	24	0	0	2	118
Midden-Ijssel (OVDE)	2	2	8	0	0	0	12
Regio Zwolle (OVZW)	3	1	6	0	0	1	11
Apeldoorn (GEAP)	21	8	25	0	0	2	56
Arnhem (GEAR)	46	4	26	0	0	7	83
Nijmegen (GENI)	52	2	1	0	0	2	57
Eemland (UTAM)	56	8	8	0	0	6	78
Utrecht (UTUT)	7	6	9	5	0	18	45
Noord-Kennemerland (NHHE)	6	1	4	0	2	0	13
Zuidwest Kennemerland en Haarlem (NOHA)	2	0	15	0	0	0	17
Regio Den Haag (ZUDH)	14	0	0	0	0	0	14
Zuid-Holland Zuid (ZUDO)	20	4	5	0	0	5	34
Roosendaal (BRRO)	49	7	18	0	1	1	76
Land van Heusden/Altena en Breda (BRBR)	41	8	3	0	0	0	52
Noord-oost Brabant (BROS)	34	0	8	0	0	3	45
Eindhoven regio (BREE)	13	3	6	0	0	0	22
Eindhoven stad (BRES)	14	4	7	1	0	0	26
Helmond (BRHE)	70	0	2	0	0	2	74
Midden-Limburg (LIRO)	43	0	19	0	0	2	64
Westelijke Mijnstreek (LISI)	17	31	29	0	0	0	77
Zuidelijk Zuid-Limburg (LIMA)	28	7	25	6	0	3	69
Oostelijk Zuid-Limburg (LIHE)	84	0	29	0	0	0	113
Totaal	719	125	289	12	3	55	1203

Bijlage 4

Aantal leerlingen per project dat deelneemt aan beroepsbegeleidend onderwijs, beroepsopleidend onderwijs, volwasseneneducatie of overig hoger onderwijs, of valt onder de categorie geen onderwijs of onbekend.

Project	Beroeps- begeleidend Onderwijs	Beroeps- opleidend onderwijs	Volwassenen- educatie	Overig hoger onderwijs	Geen	Onbekend	Totaal
Groningen (GRGR)	4	3	0	0	0	1	8
Friesland (FRXX)	1	3	0	0	0	0	4
Drenthe (DREM)	4	14	0	1	0	0	19
Regio Zwolle (OVZW)	3	0	0	0	0	0	3
Apeldoorn (GEAP)	11	2	0	0	0	0	13
Arnhem (GEAR)	8	4	0	0	0	0	12
Nijmegen (GENI)	6	0	1	0	0	0	7
Eemland (UTAM)	2	2	0	0	0	0	4
Utrecht (UTUT)	0	5	0	0	0	0	5
Zuidwest Kennemerland en Haarlem (NOHA)	16	0	0	0	0	1	17
Zuid-Holland Zuid (ZUDO)	1	2	0	0	0	0	3
Roosendaal (BRRO)	16	11	7	1	0	0	35
Land van Heusden/ Altena en Breda (BRBR)	2	2	4	1	0	0	9
Noord-oost Brabant (BROS)	4	1	0	0	0	0	5
Eindhoven regio (BREE)	9	1	0	0	0	0	10
Eindhoven stad (BRES)	0	1	0	0	0	0	1
Helmond (BREH)	8	2	0	0	0	0	10
Midden-Limburg (LIRO)	8	5	1	0	0	1	15
Westelijke Mijnstreek (LISI)	9	4	0	0	0	0	13
Zuidelijk Zuid-Limburg (LIMA)	11	2	1	0	0	0	14
Oostelijk Zuid-Limburg (LIHE)	0	31	0	0	0	0	31
Totaal	123	95	14	3	0	3	238